

Павло Р. ЯВОРСЬКИЙ

СТАРИМИ СТЕЖКАМИ

SVI
H82046
.U5

I38
1991
12482

ST. VLADIMIR INSTITUTE LIBRARY
620 SPADINA AVENUE
TORONTO, ONT. M5S 2H4

Цього року організація Союзу Української Молоді Канади буде урочисто святкувати П'ЯТДЕС'ЯТЬ ЛІТТЯ громадської праці серед української молоді Канади. Ця установа зродилась, так би мовити, недалекого порога піонерського Українського-Національного Руху в Канаді — бож 1931 року вона заіснувала як молодеча організація «Орлів й Орлят».

Коли наша свята Українська Православна Церква в Канаді тількино обходила в 1978 свій Ювілей 60-ліття існування, то організація СУМК у своїм ПІВ-СТОЛІТТЮ існування, розвитку та праці серед молоді відіграла велику роль в житті і розвитку нашої церкви та культурно-вихованих інституцій!

На 15-ім Народнім З'їзду в місті Саскатуні, з кінцем місяця грудня 1931 р. переіменено назву нашої організації на: Союз Української Молоді Канади.

Моя скромна праця як організатора СУМК почалась від 25 вересня, 1932, коли я в містечку Норквей, Саскачеван зорганізував 19 відділ СУМК ім. генерала Володимира Сікевича.

Організація СУМК за п'ятдесят літ плодovitої праці може сьогодні похвалитися вихованням ідейних працівників в різних шарах громадського життя: був Краєвий голова СУС — о. пам. Др. Лєшко Фарина, Пані Лєся Хорош, пані Марія Сулима, п. Андрій Мельничук і Богдан Панчук, це колишні члени СУМК.

ВІДРОДЖЕННЯ

У Канаді національно-релігійне відродження почалось завдяки малій горстці високоідейних осіб, котрі дали почин до заснування «Українського Голосу», Інститутів ім. П. Могили та Михайла Грушевського. Це були сини Галицької землі, котрі з великою та глибокою вірою посвятились йти шляхом Т. Шевченка і Івана Франка.

Праця наших інститутів пішла шляхом національної свідомости, виховуючи кадри ідейних учителів та учительок, які пішли по широким степах дикої цілини орати першу народню ниву. В околицях, де тільки появилися вихованці інститутів так звані «бурсаки» почалась наука української мови поза шкільними годинами, концер-

ти та театральні вистави. Це були початки освідомлення даних околиць. Велась боротьба з місцевими русофілами та ксьондзами, котрі навчали, що України не було та не буде.

Надзвичайно було приємно бачити ту таку завзятість та відданість наших учителів, які з такою самопожертвенністю та вірою несли свідомість по диких закутинах Українського поселення. Це були часи подібні до часів з повісти «Під Тихими Вербами». До ідеалістів треба зарахувати таких учителів: Михайло Ковалишин, Михайло Свенарчук, Лука Томащук, Чорнейко, Іванишин, Василь Чепіль і Маруся Чепіль, Степан Цибак, Іван Данильчук і мій учитель Оніфат Лукіянчук, який для мене був другим авторитетом по Т. Шевченку. Мабуть найбільшою заслугою та здобутком для учителя було в дані околиці дати почин до засновання Українського Народного Дому. При народних домах засновувались аматорські гуртки, а навіть й хори. Це все безумовно залежало від відваги та здібности даного учителя чи учительки, а часом велику поміч давали наші православні священики, як о. Сенета та о. Дмитро Кірстюк, котрі були здібними диригентами й з великою охотою організували та вишколювали хори по маленьких закутках північного Саскачевану. Це була велитенська піонерська праця «Каменярів» (бурсаків) загартованих духом та наукою Івана Франка та Тараса Шевченка. Це був початок ново-спартанців, котрі йшли в народ та несли ідею гідности, самопошани, та самостійности! Наші учителі виконували подвійну ролю у громадському житті: навчання в державній школі та вели просвітну працю серед свого народу.

ПОДИХ ВЕСНИ

Так як з ранньою весною наступає Божий рай на землі, яка покривається зеленню та чаром кольоритних квітів і дерев, так само й просвітний подих національного освідомлення та гордості покотився по широких степах Канади, творячи організацію Союзу Української Молоді Канади! Молодь — це динамічна енергія, творча сила духа й будучности... це будуча надія та запорака державного народу. Треба завдячувати нашим мужам народу як: В. Свистун, о. С. В. Савчук, Андрій Павлик та три брати Стечишини, котрі дали почин до цієї молодечої організації СУМК.

Першим організатором СУМК був п. Григорій Тижук, молодий емігрант з Волині, даючи початок в 1931 році. Але найбільшим ідеалістом був тоді молоденький студент університету в Саскатуні, перший генеральний секретар СУМК п. Андрій Павлик. Пан Павлик віддав увесь свій вільний час для справи молоді та розвитку цієї організації. Він був генеральним секретарем через п'ять літ чи й довше. Відповідальність спала на нього за всю перелиску, приготування відповідної програми праці для відділів, рефератів на різні народні свята та переписування пісень з нотами

для сбіжників, що розсилались по різних місцевостях Канади. В тодішню епоху наше громадянство не було таке щасливе на особи з титулами магістрів, докторів та професорів.

Це був романтичний час: широкі народні маси нашого громадянства перетворювались з «русских, буковинців та галіціянців» спонтанно в українців. Увечері наш дядько лягав спати «руским», а рано зі сходом сонця прокидався українцем! Рідна мова в Богослуженнях Української Православної Церкви, національна свідомість нашого духовенства та запал до народної праці широко розвивав події на полі народно-релігійнім. Російські парафії серед наших громадян зникали немов сніг від сонця. Маса «Руско-греко-католиків» ставали в ряди до творення прадідівської Української Православної Церкви.

В 1932 ще молодим юнаком, котрому ще не було сімнадцять літ, завдяки моєму дорогому учителеві Оніфату Лукіянуку, я пустився у дорогу організувати українську молодь в СУМК.

Мій перший відділ СУМК був зформований дня 25 вересня, 1932 року в містечку Норквей, Саскачеван. Це була 19 сотня ім. ген. Вол. Сікевича. В місяці жовтні в днях 9—10 я був учасником на першому з'їзді СУС, що відбувався в місті Давфин, Манітоба. Цей З'їзд, як народня маніфестація, починаючись з Богослуження, на котрім служили о.о. Савчук, і Грицина, а кінчаючись на кольоритнім концерті, закарбувався в моїй пам'яті на все моє життя! Тут були такі народні велетні: три брати Стечишині, о. С. В. Савчук, о. Грицина, Василь Свистун, Ярослав Арсенич, Андрій Павлик, ген. секретар СУМК, Г. Тижук вже тоді організатор СУМК і широко відома діячка жіночого організаційного руху в Канаді, пані Савеля Стечишин. Моя зустріч з п. Павликом підчас дводенного З'їзду та захопленням перебігом програми, стали рішальним чинником від того часу продовжувати організування СУМК.

Щоби бути організатором СУМК, ні п. Тижук, ані я не мали жодної угоди, так би мовити «контракту», з проводом організації, та ніхто не платив жодної винагороди ані коштів переїзду. Треба було мати ІДЕЮ та сильну завзятість й заохоту до мандрівки (як колись чумаки, їдучи по сіль до Криму), а до того любити пригоду. Приїзджаючи в дану околицю, по перше треба було давати доповідь на відповідну тему та заохотити молодь вступати до організації.

Звичайно я перебував в околиці по два тижні, що вечора учив українські народні танці та приготував концертний виступ на закінчення свого побуту. Дохід з концерту був моєю винагородою та фінансовою базою, котра давала нагоду їхати далше до другої околиці. Це були тяжкі часи, часи великої економічної депресії в Канаді. Тому вступ на концерти був прийнятий двацять-пять центів від дорослої особи а десять центів від дітей. Такі кон-

церти звичайно давали винагороду від п'ять до десяти доларів за дво тижневу працю побугу.

Кожного вечора на пробах танків, співу та деклямацій, зала була переповнена старшими громадянами, які приглядалися як їхні діти кишколювались, зберігаючи свій народний скарб славних предків козаків! Українські танки стали причиною відновлення народної ноші. Українська вишивка почала пишатись та стала гордістю українських дітей народжених далеко від рідної України, на просторах Канади. Наші молоденькі фермерські хлопці вечорами та неділями перетворювались у справжніх козаків у вишитих сорочках та колоритних шароварах! Це була та дорога перлина, яка по приїзді наших емігрантів до Канади, давно уже шилом припала або забута по скринях, віднайшлась внуками батьків, почала пишатись на сценах народних домів, а то й на великих здвигах та між-народних концертних залах, пишалась, оживляла українську душу своєю красою.

Від З'їзду у Давфин моя поїздка йшла шляхом в напрямі Саскату. Я відвідав такі місцевости: Норквей, Весна, Арран, Сен Филипс. Глен Елдер, Сопоф, Могила, Канора, Мікадо та Йорктон, всюди засновуючи відділи СУМК. Дня 22 грудня 1932 року, я прибув до Саскатуна напередодні 16-го загального Самостійницького З'їзду.

ІНСТИТУТ ім. ПЕТРА МОГИЛИ

Іститут ім. Петра Могили, цегляний триповерховий будинок. Це найбільша святиня заморських українців. І не дивно, що дано назву славної Могилянської Академії, великого українського митрополита Петра Могили; це наша фортеця, кодак української культури! Це росадник відродження національної свідомости та гордості. Це кузня та душа великого поневоленого народу. Тут відродилась Українська Православна Церква та віра св. княгині Ольги та св. Володимира Великого, віра українського народу, за котру наші славні козаки віками воювали з ворогами та віддавали своє життя за неї! В Інституті повстали ряд наших культурно-освітніх організацій: Союз Українок Канади, Союз Українців Самостійників, а тепер СУМК.

Тут повстало товариство Могиляни, Українські Студентські Кружки з філіями по більших осередках, де були студенти вищої школи.

В Інституті крім муравлиного руху молоденьких студентів, зосереджувалися канцелярії всіх наших організацій, великі та багатомовні бібліотеки. Запах свіжого чорнила, бо тут на міміографі друкувалися Богослужбові партитури по нотах укладу Стеценка і Кошиця, розкладу на чотири голоси. Інститут став осередком від-

родження св. Української Православної Церкви у Канаді. Тут судила Господня Воля галицьким синам, далеко від рідної України, поставили хрест, як колись св. апостол Андрей Первозваний на Київських горах, відродження Української Православної Віри! Ця історична подія сталась в заплату галицьким владикам Терлецькому і Потію, котрі віддали церкву римському владичі за польську ласку та соболеві футра. Першими апостолами Української Православної Церкви у Канаді, котрі пішли в народ проповідувати Слово Боже на Рідній Мові, були оо. С. В. Савчук, Петро Сامةць і Дмитро Стратійчук.

В Інституті на цьому 16-му Народному З'їзді можна було зустріти наших народних провідників, творців та ідеалістів відродження національної свідомости та гордості: Василь Свистун, Я. Арсенич, Мирослав Стечишин, Михайло Стечишин, Юліян Стечишин, брати Стратійчуки, о. С. В. Савчук і о. В. Кудрик, котрий був великим оборонцем Православної Віри, п-ні Савеля Стечишин — основоположниця Союзу Українок Канади і п. Андрій Павлик — ген. секретар СУМК, та велике число учителів й фермерів, котрі приїхали на цей Народний З'їзд. Це Народний здвиг найсвідоміших провідників людей, розсіяних по Канаді.

Підчас триденного з'їзду, Інститут перетворювався у національно-культурний осередок, де як у вулику бджоли панував своєрідний дух часів козаччини. Тут бували всі, кого інтересувало українське життя. Звідси повівав вітер національно-релігійної праці та своїм подихом запалював серця до відродження української самостійної гордості широкими степами Канади. Це був час Національного Відродження, час боротьби свідомости з ворожою нам накинутою ідеєю, котра вела нас до забуття та асиміляції.

Перебуваючи в Інституті пару тижнів, я мав нагоду та щастя познайомитися з о. В. Кудриком. Отець Кудрик був парохом саскатунської громади, як також справжнім духовним батьком для численних студентів рік за роком.

Це один з найбільших ісповідників та оборонців Української Православної Церкви в Канаді. Отець Василь Кудрик був автором чисельних праць, науково-дослідної історії Православної Віри, та твердий оборонець своєї культури й традиції. Ціле його життя, це багато-гранна праця для свого народу.

АЛЬБЕРТА

На наш новий рік раненько я прибув до Едмонтону і зараз зголосився до Інституту ім. М. Грушевського. Як мене поінформував наш ген. секретар, п. Павлик, були домагання з провінції Альберти, щоби ім вислати організатора СУМК. Пан Петро Васишин, тодішній ректор Інституту, вважав негайно розв'язати справу тим,

що таки того дня по обіді вислав мене аж до Мирнам. На прощання п. Василюшин сказав таке: «Ідьте на провінцію та покажіть, що можете зробити».

Починав я свою чумацьку мандрівку по зимні та соняшні Алберті з містечка Мирнам. У Мирнам я зустрівся з директором державної школи, вихованцем Інституту Петра Могили, п. Василем Овсяником та агрономом п. Ол. Чернецьким (також «Каменяр» з Інституту Могили). Мені порадили виїхати в околицю «Чорногора». Далше по черзі я відвідав околиці «Петфайндер», «Слава» і остаточно через «Виллінгдон» я виїхав в околицю «Прут». Тут тоді учителювали п. С. Самоїл і його дружина, котра в громаді була дирігенткою хору. Це справді була свідомо околиця. Тут вперше мені вдалось zorganizувати СУМК та добру танцювальну групу.

Містечко Виллінгдон справді фармерське містечко, але яке сам Господь поблагословив тим щасттям, що зібрав у ньому всі розуми, немов козак турецькі червінці у торбу. В 1933 містечко вже мало гарний та просторий український народний дім. Біля Народного Дому гуртувалися найкращі свідомо патріотичні люде як. Др. М. Бойкович, директор державної школи п. Косташ, учителька панна Угринюк, учитель п. Воробець і учитель п. Ганночко, Др. Горецький та поліцай Р. С. М. П. п. Винник. Це мабуть одинока місцевість в Канаді, котра мала такі великі виховані кадри, більшість з них — це колишні вихованці славних Інститутів.

Коли я почав курс українських народних танків, то моя кляса нараховувала сто трийцять і п'ять учнів. Тут створено великий відділ СУМК, завдяки та при допомозі Др. М. Бойковича та п. Василя Підручного. Через два тижні могого побуту у Виллінгдон кожного вечера відбувалися лекції танків та організаційна робота серед численної молоді. Мабуть, це чиселнне та колісальне зацікавлення українською молоддю дали мені те довір'я до дальшої праці на будучі літа.

Дальше моя поїздка вела мене до «Завалья і Кагвин». У Кагвин тоді учителювали свідомі молоді учителі: Іван Лупул, Чорнейко та Мулька. Тут вже був zorganizований відділ СУМК, який при мої допомозі оформився, приєднуючись до нашої організації.

ЕДМОНТОН

В Едмонтоні цілим культурним центром був Інститут ім. Михайла Грушевського. Крім того, що тут перебували молоденькі студенти з різних сторін провінції, тут також був дібраний склад учителів-виховників. Дирігентом хору студентів був в той час п. Юрій Гассан, колишній член світової слави хору під проводом професора Кошиця. Учителем української мови був п. Микола Сироїдів, укінчений богослов зі Львова, а пізнійше спів-редактор американської «Свободи» і в Канаді «Канадійського Фармера».

Інститут став моїм осередком за трирічний час моєї організаційної праці в поїздках по Алберті. Виїзджаючи по околицях провінції, я завжди повертався до Інституту. Правда, Едмонтон в той час мав ще одну дуже важку інституцію, а це українська книгарня п. Д. Фербея. Думаю, що це був самотній український культурний осередок, в якому не тільки можна було набути різні українські книжки, музичні інструменти та часописи, але це був український осередок мов свого роду «амбасада»; тут можна було зустріти селянина, робітника, учителя, священика та кожного українського патріота, що цікавився справами й долею нашого культурного життя у світі.

У Едмонтоні на той час була одан з найбільших православних церков в західній Канаді. Це була протестанська дерев'яна церква, а біля церкви була мала зала для Рідної Школи та окреме помешкання для о. пароха. Православні українці цілої провінції були горді зі своєї святині у столиці провінції. Тут кожної неділі на Богослужінню можна було побачити кількадесять гостей з провінції. В 1933 році парохом був один із трох піонерів-священиків в Канаді української Православної Церкви, а це о. Петро Самець.

ФЕДОРА

Околиця Федора — положена біля 60 миль на північ від Едмонтону. Я по черзі відвідав цю околицю дня 8 квітня. Увечері я мав відчит в Народнім Домі та zorganizував відділ СУМК. Тоді у ці околиці працював при Народнім Домі молоденький студент та питомець Інституту М. Грушевського — п. Гайдук. Пан Гайдук перебуваючи в Інституті підучився музики та був здібним диригентом хору. Учителем музики й співу п. Гайдука був славний Юрій Гассан. Й не дивно, що молодий диригент був натхнений любов'ю до України! Фармерські хлопці й дівчата з великою любов'ю співали тоді славні стрілецькі пісні, а закінчували все молитвою:

«Боже Великий, Творче всесильний,

На нашу Рідну землю поглянь,
Ми були вірні Твому завіту,
Вислухай нині наших благань...
Люд в кайданах, край у неволі,
Навіть молитись ворог не дасть».

ЕГРЕМОНТ

Містечко Егрмонт знаходиться на схід від Едмонтону. Доїзжаючи туди, одна станція перед Егрмонтом (це тільки зупинка для поїзду) називається «Керенський». Цікаво як й хто підібрав цю назву?

В Егрмонт уже був побудований Народний Дім та була засно-

вана українська православна громада. Провідними людьми в цій околиці були: родини Василик і Плуpek, котрі відзначалися в громадській й церковній праці. Тут рівнож жила родина (два брати) Хаба, один був організатор У.Н.О., а пізніше, як довідуюсь з преси, один був вибраний послом до албертійського сейму.

Так пощастило мені, що в день мого приїзду був концерт в Народнім Домі і мені була нагода виголосити доповідь з рамени СУМК.

РАДВЕЙ ЦЕНТР

По черзі я відіхав до Радвей. Це було маленьке містечко серед широкої української кольонії довкруги. Тут в містечку жила родина Івана Семенюка, котрий був власником крамниці споживчих товарів, як рівнож один зі провідних людей на громадсько-релігійнім полі. Треба було порадитись з п. Семенюком про вироблення програми організування молоді по сусідніх околицях. Увечорі того дня, п. Семенюк відвіз мене своїм авто до п. Кульчицького в околицю Далмар. Тут учителювали п. Василь Бойцун і панна Маруся Мельник. Відчит відбувся в місцеві школі, в якій зорганізовано відділ СУМК.

СМОКІ ЛЕЙК

Містечко невеличке, але гарне. Вся торгівля знаходиться в посіданню українців. Одним з власників крамниці був п. Василь Чумер, колишній державний учитель (питомець «Рутенуян Трейнінг Скул») у Брендон, Манітоба. Родина Чумерів була з взірцевих українських національно свідомих родин на громадсько-церковнім полі. Пізніше, п. Чумер написав історію перших українських поселенців.

Дальше до діяльних українських родин належали п. Н. Гавінчук, посол Ізидор Горецький, який в той час був принципал місцевої середньої школи. Пан Горецький не тільки як посол, але й як громадський діяч дуже багато свого часу віддавав для громадських справ. Він був знаменитий бесідник і мабуть не було української місцевости в Альберті, де він не був запрошений з відчитом.

Смокi Лейк містечко й околиці заселені переважно українцями з Буковини. В містечку був гарно викінчений Український Народний Дім та дуже гарна українського стилю новозбудована українська православна церква. Парохом був о. Іван Майба який мешкав в містечку. Це був молодий та енергійний священник, крім того гарно співав й був здібним проповідником. Його парафії були не тільки порозкидані, але й в стадії організації. Подекуди були маленькі фермерські церковці, котрі перейшли з русскої місії до нашої Церкви, а побільшости Богослужіння відбувалися по Народ-

них Домах а то й по хатах. Спосіб обслуговування своїх парафій був такий: о. Майба мав брчку та «шкапину» і, наприклад їхав до церковці в Давнінг 26 миль від Смокі Лейк, де служив раз в місяць за винагородою П'ЯТЬ долярів за Богослуження. В такий спосіб обслуговував свої парафії й о. Т. Кисилук.

В неділю, 28 квітня, я мав нагоду відвідати околицю Вастео, де відбувалось велике народне свято відкриття Українського Народного Дому. На такі свята не тільки з'їзджалися люде з поближких містечок та околиць, але рівнож приїзджали гості-бесідники з Едмонтону. Тут я вперше мав нагоду зустрітись з п. Й. Ясенчуком.

Перебуваючи в Смокі Лейк через три тижні, я zorganizував відділ СУМК та провадив школу Українських Народних Танків. Рішено було також відбути перший З'їзд СУМК провінції Алберти дня 12 липня 1933. Закінчив свій побут тут концертом молоді.

Для мене було дуже відповідно познайомитися з п. Й. Ясенчуком, він був широковідомий громадський діяч. В той час п. Ясенчук був провінційним головою Союзу Українських Народних Домів на Алберту. Він жив в містечку Белліс, де провадив торгівлю мішаних товарів. В час першої світової війни, коли був інтернований канадійським урядом як небезпечний «австріяк», написав брошурку під назвою «Канадійський Кобзар». Це його збірник поезій: В той час п. Ясенчук був ще молодою людиною, і надзвичайно багато зробив на полі громадсько-релігійним. Мабуть у свій час він відвідав кожун українську околицю в Алберті, де жили українці. Пан Й. Ясенчук був провідною особою в самостійницькім життю. Він був палким бесідником та здібним організатором народних домів та Української Православної Церкви.

Перебуваючи в Белліс, через два тижні, організуючи СУМК та провадячи школу українських народних танків, я рівнож мав нагоду виїзджати з п. Ясенчуком на околиці та промовляти зі сцени з ним. Для мене це залишилось незабутньою пам'яткою на ціле життя.

В околиці Белліс учителювали свідомі та діяльні учителі: пані Гайовська, панна Кудрик, п. Рипка та Іван Дікур, роки пізніше федеральний посол, а тепер суддя в Алберті.

28 травня ми з п. Й. Ясенчуком відвідали містечко Спедден, де ми обидва виголосили відчити. В той час тут учителювали п. Прокопюк, п. Шемелюк, Гуменюк та п. Ілля Кіряк, пізніше автор славної повісті «Сини Землі» та ген. секретар СУМК. В Спедден вже існував відділ СУМК, котрим піклувалися наші свідомі учителі. Тут був гарний Народний Дім, де відбувалися час-до-часу Богослуження Української Православної Церкви. Це містечко належало до місійної обслуги о. Івана Майби.

Під час мого організаційного побуту в Смокі Лейк було вирішено відбути Перший З'їзд СУМК на провінцію Алберту, дня 12 липня Смокі Лейк належав до нечисленних тоді околиць, де можна було

похвалитися гарним та просторим народним домом та Укр. Прав. Церквою. Моїм обов'язком було підготувати уже зорганізовані відділи СУМК для участі в першій нашій молодечій здвізі.

ЕЛДОРІНА

13 червня я відїхав з Белліс до містечка Радвей, а потім дев'ять миль на південь, до околиці Елдоріна. Ця околиця належала до національно свідомих. Мали гарний український Народний Дім, де громадянство провадило громадську працю під проводом учителя Івана Зварича, який хоть фаховий інженер, не міг знайти в той час праці, і тому учителював; був директором середньої школи. Пан Іван Зварич, це син великого нашого мецената пок. Петра Зварича.

Під час свого одногоднєвого побуту я зорганізував відділ СУМК та провадив школу українських танків.

По черзі тепер я виїхав відвідати околиці: Прут, Січ, Спрінг Крік й Федора. Повернувся назад до Смокі Лейк п'ятого липня, тиждень перед нашим зїздом. Треба було доложити праці в підготовці місцевої молоді, відносно їх участі в програмі зїзду. В п'ятницю, 7 липня, члени відділу СУМК вітали Владику Архiepіскопа Теодоровича на станції, коли він прибув потягом з Едмонто-ну. Дві донечки родини Чумер піднесли розкішну китицю квітів з їх власного городу та вручили Владиці Іоану.

В неділю девятого липня, відбулася Архiepерейська Служба Божя в маленькій церковці, в околиці Давнінг, 26 миль від Смокі Лейк. Я виїхав тоді автом з послом Горецьким. Тут були: федеральний посол Михайло Лучкович, визначна діячка жіночого руху в Алберті, панна Ганка Романчич. Це було велике церковне народне свято, день був чудовий й людей позїзджалось багато. Це була рідкість в той час витати найвищого достойника своєї Церкви, її Первоіерарха!

Тому, що Українська Православна Церква була в стадії відродження, а на цілу провінцію Алберту було тоді тільки п'ять православних священиків: о. Петро Самець в Едмонтоні, о. Іван Майба в Смокі Лейк й на околиці, о. Д. Ф. Стратійчук в Вегревил та на околицю, о. Теодозій Кисилук обслуговував Веллінгдон й околиці й о. Горбай маленькі громадки під Едмонтоном. Це були часи коли Українська Греко-католицька (що тоді називалась русскою католицькою) Церква вела страшну завзяту боротьбу з нововідродженною Українською Православною Церквою, котра несла національну свідомість в народ, Українську Православну Церкву називали Козацькою, Халадійською, Маминою, Свистунівською, не канонічною, стараючись представити її в найчорнішій світі для осягнення цілковитого знищення. Я особисто мав випадок в околиці Елдоріна підчас організування відділу СУМК. Склалось так, що секретарка відділу була доня греко-католицької родини, й мені

прийшлося в їх домі заночувати, але в їх домі постійно переночував греко-католицький священник о. Жидан (Василянин). Господарі кажуть мені: «ви будете спати в кімнаті, де наш отець все ночує». По моїм відїзді з Елдогіна, коли приїхав о. Жидан й довідався, що на його ліжку спав православний, він надів епітрахиль, та пересвятив кімнату, виклинаючи православного духа. Про цей інцидент мені оповідали самі господарі дому, коли я відвідував околицю в друге.

Дня 12 липня, 1933 року, в день св. апостола Петра і Павла, зраня трохи було хмарно та перепав дрібненький дощик. Тому, що це перший з'їзд СУМК на провінцію Алберту і, за який я вповні відповідав (за організовання та вповні за програму), я трохи був стривожений такою погодою. Пізніше вигогодилося, й навіть виглядало, що саме містечко Смокі Лейк ожило та повеселішало.

Зараз по обіді почали з'їжджатися СУМКівці з Федора, Елдоріна, Кагвин, Спедден та місцеві з Смокі Лейк. Прибуло до двох сотень членів СУМК; приїхали автами і «троками». На троках» хлопці і дівчата держали українські прапори та співали. Початок програми була спільна спільна фотознімка членів та гостей цілого з'їзду. Потім відділ з Кагвин під проводом молоденького учителя п. Івана Лупула зробили виставу фізичних вправ «фігур» на драбинах. Слідували «вправи» вільноруч, на взір галицьких «Січей», дівчата з лентами та вінцями. З кожної місцевости прибули українські учителі місцевих державних шкіл: з Кагвин: — Іван Лупул, Василь Мельник, з Федора — панна Йоанна Магера та її брат Федір, з Спедден — п. Шемелюк, з Елдоріна — п. Іван Зварич. З Спедден СУМК прибув зі струною оркестрою.

З'їзд розпочато концертовою програмою о годині треті по обіді. Це дало нагоду приїхати гостям з Едмонтону: о. Петро Самець, п. Петро Васишин, ректор Інституту ім. М. Грушевського, та панна Ганка Романчич, котра пізнійше дуже була заінтересована в організації СУМК. Прибув наш генеральний секретар з Саскатуну, п. Андрій Павлик, котрий вітав цей перший з'їзд від централі.

Програма з'їзду, на підставі мого записника з того часу була така: виступ українських народних танків з різних відділів, хор, сольо-спів та деклямації й виступ струнної оркестри відділу Спедден. Під час вечері промовляли: о. Петро Самець, ректор Інституту ім. М. Грушевського, п. Петро Васишин, панна Ганка Романчич і я. З'їзд закінчено забавою з ганцями. Прихід з з'їзду (за лентки, котрі чіпляли гостям) був двацять долярів, з чого передав 2 доляри для відділу, 18 долярів на руки п. Павлика для організації.

З'ІЗД С.У.Н.Д.

В суботу, дня 15 липня, почався загальний з'їзд Союзу Українських Народних Домів в місті Едантоні, котрий zorganizував енер-

гійний та працюючий провінційний голова СУНД п. Йосиф Ясенчук о годині 2:30 по обіді в залі при Інституті М. Грушевського. Ввечорі був концерт під управою п. Іларія Завадюка. Під час концерту промовляли п. Віктор Купченко, п. Андрій Павлик з Саскатуну і п. Плавюк.

В неділю гості й делегати з околиць всі були присутні на Богослуженню в Українській Прав. Церкві св. Івана. Після Богослуження відбувся спільний обід в залі при церкві. Під час обіду був ряд бесідників, між ними визначалась пані Янда, голова Союзу Українок Канади, котра промовляла на тему: «Виховання дітей в українськiм дусі».

Українська православна церква в Едмонтоні, що була закуплена від Протестантів, була вигідною з окремою відповідною заллю та вигідною резиденцією для о. пароха. В той час, це напевно була єдина громада, яка мала помешкання для священника.

СУМК Й ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА

По мої промові на храмі в Давнінг під час Архиерейської візитації Владики Іоанна Теодоровича, я виїхав в околицю Стрий. Запросила мене туди пані Тетяна Лазарович, дружина адвоката Тепра, котрий тоді був на студіях в Празі. Пані Лазарович учительвала зі своєю сестрою панною Радик в школі «Сайдгил».

В околиці Стрий був гарний український народний дім, а недалеко, через пів милі, старенька дерев'яна католицька церковця. Під час мойого поботу впродовж дво тижнів там гостював в громаді о. Андрій Трух та відбував місію. Я прибув в суботу, 5 серпня, а в неділю дав доповідь та почав провадити школу українських танків. В той час zorganizував відділ СУМК й приготував молодь до концерту. Місіонар о. Трух викляв мене та мою роботу, однак вся молодь згуртувалась при СУМК й скоро їх батьки почали інтересуватися працею при народнім домі. Крім пані Лазарович та її сестри, панни Радик, була ще одна родина, в якій батько був православний з Поділля, а мати галичанка і мали одного сина, мабуть мойого віку. В них я перебував через два тижні. Концерт було вирішено дати в неділю, 19 серпня (це здається тоді припадало свято «Чесного Хреста»). Також вирішили запросити о. Майбу відслужити українське православне Богослуження. Управа народного дому вважала, що це може зробити їхній парох о. Трух, та коли я і мій господар настояли на запрошення о. Майби, то погодилися з тим, що громада не відповідатиме за кошт приїзду о. Майби. На моє запрошення о. Майба ласкаво погодився приїхати та відслужити Богослуження. Пан Пелех привіз його зі станції а переночував він в родині Ілька Романчука. В неділю раненько заля просторого народного дому була заповнена на Богослуження. Під час проповіді о. Майба звернувся до молящих

з ідеєю: чи бажали б мати Богослуження рідною українською мовою, та чи бажали б належати до Святої Української Православної Церкви — віри своїх предків та українського народу. Під час проповіді, в ризах, о. Майба пішов поміж вірних з листом за підписами і вписалось, як пригадую вісімнадцять родин.

Пригадую також, що заява (деклярація) була такого змісту: «Ми нище підписані, бувші члени католицької церкви, сьогодні зрікаємося своєї приналежности, та просимо Світлу Консисторію Української Греко-Православної Церкви, ласкаво прийняти нас в члени». Між присутніми, за ввічком голови заряду народного дому, всі решта підписали заяву. По Богослуженню приступив до о. Майби голова заряду та просив, щоби йому передати того листа і він подасть на пошту. Опісля мені сказав о. Майба: «Хитрий хлоп, хотів Івана таки перехитрити, напевно був би знищив того листа зі заявою, тай пропала наша справа й праця». Таца на Богослуженню принесла 1.70 долярів; це була ціла заплата о. Майби. Зараз по Богослуженню о. Майба відбув наради з новими членами та вибрано тимчасову управу Української Православної Громади в Стрию.

Та на цім все не закінчилося. Ввечорі мав бути концерт СУМК і син голови грав на скрипці для танків. Доля так хотіла, мо мій скрипаль не з'явився, а тільки прийшов музикант на цимбалах. Щоби рятувати справу о. Майба за кулісами пригравав для танків на моїй мандоліні. Ось так СУМК й пані Лазарович були основою зорганізованія української православної церкви в Стрию. За свій дво тижневий побут (праці та концерту), з вільних датків (вступу на концерт) я заробив щось поверх 2.50 долярів. Тепер в 50-ліття СУМК, висловлюю шановані пані Тетяні Лазарович і її сестрі панні Радик щирю подяку за запрошення до Стрия і ту велику поміч в зорганізованню СУМК та Української Православної Громади.

Перший й довго-літній генеральний секретар організації СУМК. Най-білше заслужений батько СУМК!

ДРУГИЙ З'ЇЗД СУМК

Після дальшої поїздки по Алберті, я між іншим ще зорганізував відділ СУМК в Вастао. Там було уже перед пару місяців офіційно відкрито новозбудований Український Народний Дім. Учителями в цій околиці були п. Іван Дікур, котрому треба завдячувати провадження просвітньої роботи та заохоту місцевих громадян до будови народного дому, і п. Яців.

Другий З'їзд СУМК я підготував на 5 листопада в Стрию. По перше, що тут був гарний й просторий та викінчений Народний Дім та недавно зорганізована українська православна церква. Біля третьої години по обіді зала була уже переповнена членами СУМК, котрі прибули масово та дітьми. Стрий відділ репрезенту-

вав п. Степан Пелех, Спедден — п. Василь Лобай, Елдоріну — п. Чорний, а Вастао — п. Іван Шапка. Реферати виголосили: п. Іван Дікур, Д. М. Прокопюк, М. Шемелюк, о. Майба, Ілля Кириак і я. Слідувала спільна вечеря, приготовлена жіночим товариством.

В концертну частину програми входили: мандолінова оркестра зі Спедден й хор, цілий ряд українських народних танків у виконанні усіх відділів та деклямацій, котрі виголошували молоді хлопці й дівчата.

Про З'їзд СУМК в Стрий, подає звіт бувший секретар з'їзду, п. Ілля Кириак, на сторінках «Українського Голосу» під датою 22 листопада, 1933. Пише п. Ілля Кириак слідує: «По привіті п. Яворського витали З'їзд відпоручники доколичних відділів. Пан Пелех витав від СУМК у Стрию: п. Лобай від тов. в Спедден; п. Чорний від Елдоріна а п. Іван Шапка від Вастао. У дійсности раділа душа бачити й слухати привіти цих молодих хлопців. Не робить різниці, як вони пописувалися у своїх коротеньких привітах, — головним є те, що вони говорили, впливало з щирої душі, з певним запалом, без сумніву, вони висказували свою національну свідомість.

По привітах слідувала промова п. Івана Дікура, учителя з школи Просвіта. Слухаючи промови цього молодого учителя, репрезентанта молодого українського покоління в Канаді, утішно робилось слухачам, що уважали за його висловами про значення з'їзду, що власне було темою його промови. У організації СУМК, говорив п. Дікур, українська молодь приготує себе для дальшого життя. Такі з'їзди, як це, є парламентами молоді, на котрих вона виробляє собі пляни для громадської праці. Громадське життя народу підлягає певним законам так, як підлягає кожна жива річ. Коли члени живої річи перестають функціонувати, тоді життя річи упадає, або й гине. Таке саме буває і з народом. Головиними органами народного тіла, що держать його при здоровлю, є його інституції. Коли ці інституції підупадають, не працюють як слід, тоді цілий нарід терпить. Отже нашою задачею, задачею молодих гуртків СУМК є подбати про те, що би наші інституції були здоровими. Наша щиро українська преса, наші Інститути, наші церкви, наші Народні Доми повинні дістати повну піддержку моральну й матеріальну.

По промові п. Дікура говорив п. Д. Прокопюк, учитель з школи Сокаль. Тема його промови була «Рідна Мова». Рідна мова, — говорив промовець, є найбільшою частиною народної культури. По мові ми пізнаємо нарід, як культурно високо він стоїть. Одною з найголовніших цілей СУМК повинно бути плекання своєї рідної мови. Для поширення доброї української мови повинен кожний

свідомий Українець і кожде товариство СУМК читати журнал «Рідна Мова» видання проф. І. Огієнка у Варшаві.

Слідував з промовою учитель Шемелюк з Спедден. Будова української держави, — говорив промовець — вимагає праці кожного з нас. Держава, це є хата народу. Більшість народів Європи мають свої хати, тільки український нарід не має її. Спроба будувати її кільнайцять літ тому не була успішна. Сусіди Українців силою не дозволили її збудувати лише тому, що українська хата-держава заслонювала б їм світло й забрала б той ґрунт, яким вони жадні користуватись. Тому то нашою цілею, як СУМКівців, має бувти помагати нашим землякам у Європі будувати хату».

ТРЕТИЙ З'ЌЗД СУМК

12 листопада відбувся третій з'їзд в містечку Велінгдон, де брали участь три відділи СУМК. Привіти від СУМК: панна Марія Радиш (Велінгдон), панна Қалина Скаун (Прут) та панна Сидор (Спрінг Крік). Реферати виголосили: п. Косташ, принципал вищої школи, д-р М. Бойкович, учитель С. Самоїл та агроном п. Василь Підручний.

Заля великого Народного Дому була вщерть заповнена гостями. Це було щось нового, перший раз тут було видно, що українська молодь була зорганізована та маніфестувала свою національну свідомість. Концертова програма захоплювала присутніх батьків, бо їхні діти прекрасно пописувалися в своїх деклямаціях, співах, танках та музиці!

Мій перший рік праці серед української молоді в провінції Алберти добігав до кінця. Ще відвідав я місцевість Спедден, де існував відділ СУМК, що начилював 53 члени. Молоддю цікавилися місцеві учителі та давали провід. Тут через довший час учителювали пп. Ілля Киріяк та Прокопюк.

29 листопада я, подорозі віддвідав містечко Радвей та зорганізував там відділ СУМК й заохотив членів взяти участь в Народному З'їзді в Едмонтоні, що відбувався під кінець місяця грудня. Це було перший раз в історії українців Алберти, що Народному З'їзді взяла участь численно молодь. Під час з'їзду ми мали окрему сесію своїх нарад та вислухали гостей промовців, що з окрема промовляли до молоді. Нашим головним бесідником був редактор Мирослав Стечишин.

ЕДМОНТОН 1934

Нарешті й наші провідники в Едмонтоні переконалися, що слова п. Петра Василичина: «Ідьте на провінцію, та покажіть, що можна зробити!» дали багаті жнива. Мною по організовані відділи СУМК на провінції та участь їх членів у трох окружних величаво-успішних з'їздах молоді і участь репрезентації СУМК на Народнім

З'їзді, заставила громадян Едмонтону звернутися до мене, щоби таки (й нарешті) зорганізувати СУМК при церкві св. Івана в місті Едмонтоні. Отож, дня 16 січня створено великий відділ СУМК при церковній громаді. До управи відділу ввійшли: Данило Пронюк, голова, панна Наталка Михайлишин, провідниця, панна Батюк, писарка, а п. Василь Странадка, скарбник. Едмонтонська православна громада вважала за відповідне винагородити мене сумою 20.00 доларів за два тижні праці в організованні молоді при церкві. Це був перший й одинокий випадок, що я формально був заплачений впродовж всього часу моєї п'ять літньої праці як організатор СУМК.

ЦІЛЬ Й ЗАВДАННЯ СУМК

1. Збереження Української мови, традиції й культури!

2. Приналежність до Української Православної Церкви.

Отож, як бачимо, організація української молоді була основана для збереження й розвинення нашого українського «Я», життя в Канаді. Ціль була згуртувати, організувати нашу молодь, яка б поширила народню свідомість серед широких мас, що порозкидані від Ванкуверу аж до Галіфаксу: дали один напрям, одну національну мету, як на релігійнім та й на національнім полі. Ми понесли цінний скарб: український танок, слово Шевченка та пісні рідної землі в кожну закутину Канади! Український танок, за який американський континент повинен дати низький поклін творцеві його — п. Василеві Авраменкові, який поширив скарб української вишивки!

Організація не мала на цілі перетворювати канадійських дітей у великих українських ультра-патріотів, націоналістів: не мала великих партійних «вождів», та не плекала чужої ідеології на канадійській землі. Ціль була ясна: «зберігати українську мову, культуру та звичаї й вірність Українській Православній Церкві». В нашій організації члени ніколи не носили на військовий взір уніформи з гербами, а тільки маленькі відзнаки: Кленовий Листок з словами СУМК. Наша ідея й ідеологія: Самостійність, Самодіяльність й Самопошана!

СУМК І ЦЕРКВА

Вернімось 50 літ тому назад, та провіримо тодішній стан Української Православної Церкви в Канаді. Скільки було зорганізованих церковних громад, і скільки було тоді наших православних священників? Ми мали відділи СУМК зорганізовані по околицях, які ще довго чекали на створення церковної громади. Священик не їхав в околицю чи місцевість, де не було все приготовано для його прийняття на Богослуження. Наша свідома праця була битим

шляхом на творення української православної громади. А до того, православних священників було мало. По наших окружних З'їздах СУМК, ми завжди старалися мати українське православне Богослуження, або бодай священника з рефератом. Я вважаю, що СУМК, як організація, своїм членством зробила кольосальну роботу для ідеї апостольської праці для Української Православної Церкви!

КАНАДА РІДНИЙ КРАЙ

Для молоді, яка народилася на вільній цілині канадійської землі, Канади — це рідний край! Ми будували своє життя з думкою жити спільно з нашими сусідами, розбудовувати Канаду та відчувати, що іншої лояльності немає. Розбудовувати своє національне життя, — ми знали, що це інтегральна нитка з землі наших батьків та прадідів. Ми тут продовжуємо те культурне життя, яке ворог в Україні заборонив. Наша спільність з народом України; це духовно-культурний звязок, який повязує нас.

В ДЕЙЗЛЕНД

17 лютого, 1934 р. я прибув до містечка Дейзленд, на запрошення п. Василя Грицюка, з котрим я випадково познайомився в Інституті М. Грушевського. Пан Грицюк був одним з нечисленних патріотів-меценатів, які жертвенно помагав як Інститутіві так і Українські Православні Церкви. Помимо того, що він мешкав 110 миль від Едмонтону, то в гарну погоду кожної неділі їздив до Едмонтону на Богослуження. Він був одним з нечисленних крамарів. Незважаючи на те, що він провадив торгівлю в зовсім чужім оточенні, він мав добрі успіхи. В родині Грицюка, як пригадую, було три донечки: старша Надія, а молодша Леся. Імені третью не пригадую.

Колишня СУМКівка — Надія Грицюк (тепер пані Кобильник з Келгарі) яка в 1937 р. під час конгесту красномовства в Саскатуні одержала нагороду — щит «Українського Голосу».

Недалеко на фермі жила рівнож патріотична родина п. Фарина, де також були тільки дівчата. Найстарша вже тоді була учителькою державної школи. Третя православна українська родина — це були п-во Маларчук, і одна греко-католицька родина Гармідер.

Пан Грицюк мене заангажував учити в Рідній Школі й українські танки. Діти цих чотирох родин учащали до мене на науку, і з них створено маленький відділ СУМК. За місяць мого побуту я приготував гарний концерт й ми дали виступ в місцеві Ліджен Гал.

По місяцеві часу я виїхав в організаційну об'їзду до ряду

місцевостей в Саскачевані. Під кінець місяця травня я одержав запрошення відвідати фермерську однукову колонію в південній Алберті — Капон.

КЕППОН, АЛБЕРТА

Місцевість положена в південно-східній частині Алберти, двісті миль від Саскатуну. Поїзд доїздить до станції «Ойен», а потім ще двайцять-сім миль треба їхати автом. В добрі часи ця околиця належала до урожайної смуги Алберти. Та тепер, під час страшної посухи, тільки сильні вітри котили «перекотиполе», будяки та хмари куряви такі землі, що в день треба світити в авті світла. Ця українська «оаза» жила своїм спокійним та надійним життям. Мали гарний український Народний Дім та закупили стару маленьку одно-клясову школу й перебудували на українську православну церкву.

Після моєї доповіді вписалось 45 членів до СУМК. Ще таки того дня я розпочав школу українських танків. Це був один найбільше чисельний відділ СУМК. Через два тижні могого побуту ми дали два концерти. Заля завжди була переповнена. Через два тижні я перебував в родині п. Кліма та гостював в Івана Кулика, Степана Кулика та п. Малицького.

Пригадую собі, що в часі коли показували мені закуплену школу на церкву, громадяни хотіли знати «чи можна курити» в будинку під час перебування. Це мені молодому хлопцеві треба було дати розумне, Соломонове рішення. Тому, що вже там відбувалися Богослуження — моє рішення було: якщо дім уже раз посвячено на Божий Дім Молитви, там не можна курити. Ця маленька громадка українських поселенців жила й розвивалася повним національним та релігійним життям! І, як бачу в пресі, ще й до сьогодні там існує українська православна громада та священик доїздить час-від-часу зі Саскатуну.

Пригадую, що коли я приїхав до «Ойен», поїздом, що прибував туди біля пів до третьої години рано, я тут був, мабуть, одинокий подорожній, який висів з потягу. Управа організації вислала була двох молодих хлопців автом, котрі мали мене зустріти та привезти на призначене місце. Ці молоді юнаки побачивши, що нема такої особи, якої вони сподівалися, подалися до дверей щоби їхати домів. В той час я спитав начальника станції, чи нема тут кого з «Кеппон». Він тоді звернувся до цих хлопців з запитом, чи вони чекають на кого. Як виявилось, вони сподівалися, що організатор СУМК повинен був бути поважною особою, а не молодим хлопцем. Ось так я щасливо дістався до околиці «Кеппон».

За мою двотижневу працю товариство заплатило мені 40 доларів. Пару літ пізніше ще одна місцевість в Онтаріо (Форт Френ-

сис) також дала винагороду в сумі 40.00 доларів. Майже половина винагороди пішла на покриття подорожі, однак такі ще двайцятка лишилися для дальших поїздки по провінції.

НАРОДНИЙ З'ЇЗД В СМОКІ ЛЕЙК

З огляду на те, що був уже запланований З'їзд Союзу Українських Народних Домів й Союзу Української Молоді Канади в Смокі Лейк, мені конечно було потрібно відвідати місцевости, де були засновані відділи СУМК, для їх підготовки до участі в програмі З'їзду. Отож починаючи від Едмонтону, Радвей, Смокі Лейк, Вастао та Кагвин, я відвідав їх по черзі. З Кагвин треба було їхати через Едмонтон. Першого липня 1934 р. о годині першій по обіді вирушило троє авт (15 осіб) в дорогу до Смокі Лейк. Пан Д. С. Фербей, власник одинокої й найбільшої української книгарні, виїхав своїм автотом і з ним їхала його донечка Леся, п. Шарик, п. Масцюх, учителі державної школи та кухарка з Інституту. Другим автотом їхали: адвокат Дмитро Янда з дружиною, котра тоді була головою Провінційної Управи Союзу Українок Канади та ректор Петро Васишин з дружиною. Третім автотом їхали п. Василь Челядин, з дружиною, адвокат Петро Лазарович, пані Сиротюк і я.

Іхали ми доброю дорогою до Мондер, а тоді до містечка Андру, а звідтіля ще 25 миль далі до Смокі Лейк. Зливний дощ лляв, немов з коновки, а фармерські дороги страшно болотнисті. Ввечері відбувся чудовий концерт в місцевім Народнім Домі: п. адвокат Лазарович виголосив доповідь на тему: «Большевицька політика в Україні». Я мав кінцеве слово та проголосив нашу програму СУМК на наступний день.

Дня 2-го липня програма З'їзду почалась о годині 9-тій рано. Це був перший З'їзд, що почався в суботу ввечері і тривав через цілий день в неділю. Всі СУМКівці були порозміщені по домах міста Смокі Лейк. Пригадую, що п. Іван Лупул, котрий був відповідальний за спортову програму відділу з Кагвин, його брат, два члени СУМК з Елдоріна і я, ночували в домі п. Фарини.

В неділю, 2-го липня, програма З'їзду почалась окремими сесіями (нарадами) СУНД, програмою яких проводив провінційний голова, п. Йосиф Ясенчук і такими нарадами СУМК під моїм проводом. По обіді відбувся спорядкований похід відділів СУМК на міську площу, де відбувалися змагання хлопців й дівчат у вільно-ручних вправах та показ спортивної дружини з Кагвин фізичних фігур з драбинами і творення веж. Усі ці фізичні рухи були роблені на підставі «Січовиків» в ріднім краю.

По вечері відбулися змагання відділів СУМК в промовах, піснях і танках. Промовляли ще гості з Едмонтону: пані Янда, п. Петро

Лазарович, та п. Ізидор Горещький, директор вищої школи в Смокі Лейк, як рівнож він був й посол до провінційного союму.

З'їзд пройшов надзвичайно успішно. Це був уже другий рік під ряд, що Смокі Лейк був осередком так величавого здвигу. Понад дві сотні членів молодечої організації СУМК брали велику та активну участь в так поважному громадському здвигу. Уся молодь — це були хлопці і дівчата з дооколичних українських православних громад чи середовищ. Приємно було почути як деклямували цілий ряд поезій Т. Шевченка та гриміли стрілецькі пісні «Гей, видно село», «Їхав козак на війноньку» та цілий ряд інших. Ось так наша молодеча організація несла пробудження національної свідомости, гордості та самопошани в найдальше пороскидані околиці, де буйно виростала українська молодь. Це була творча національна праця для виховання цілої, нової національно свідомої української генерації серед широких степів Канади!

В ДЕЙЗЛЕНД

По З'їзді, я знову вернувся до Едмонтону, а незабаром подався в мандри по дальших закутинах Алберти. На запрошення п. Василя Грицюка з «Дейзленд», я опинився в тім містечку на одномісячну працю серед молоді як учитель Рідної Школи та для провадження школи українських танків й організування молоді у відділі СУМК. Тут в мене було 37 дітей в різних клясах.

Закінчивши свій одномісячний побут в Дейзленд концертом, що відбувся в школі «Ріворд», 14 миль на північ від містечка, дня 4 серпня, а вже 14 серпня відбувся концерт на хуторі п. Фарини, який мешкав недалеко від міста. Цей концерт відбувся на стриху великої стайні, де було вигідно. На нашім концерті були присутні не тільки українці, але й дуже численна група наших співгорожан інших національностей. В суботу, 18 серпня, цей відділ СУМК відвідав околицю Борщів з концертом. В цій околиці я залишився працювати в таких місцевостях як: Інленд, та Вегравил аж до весни.

НА ВЕГРАВИЛЩИНІ

Ці околиці належали, так би сказати, до Вегравил, і є багато причин великої ваги, щоби їх згадати в цих скромних рядках. Тут жили родини Гошків, імя зокрема п. Тимка Гошка є записане в історії українського, як народного так й церковного, руху в Канаді. Це був свідомий господар (фармер), котрий належав до тих перших основоположників Інституту ім. Петра Могилы в Саскатуні й склав кн'язу пожертву на Інститут сумі тисячу доларів. В той час,

коли я перебував в цих околицях, жила вдова по покійнім зі сином Мирославом й двома доньями: Іванка (Йоанна) була закінчила університет й була учителькою середньої школи та Наталка, котра закінчила середню школу. Родина Гошків належала до провідної української свідомої верстви, та дороговказом вірно йшла свого сл. п. батька. Всі працювали, як на церковному так й на народному полі, що в той час належало до піонерського руху.

Тут в сусідніх державних школах учительювали дві молоденькі, але завзяті, учительські сили, вихованки наших Інститутів: панна Анна Оришак і п. Захарій Івасюк. В тих околицях «дух» Мондерських Василіянських мурів, немов чорна хмара, звисав понад околицями. Населення переважно себе називало «Рускими греко-католиками», а отці Василіяни царювали над душею й тілом своїх вірних. Така річ як «Кобзар» були під строю заборонаю. Не тільки читати його, але й не мав права він знаходитися в католицькій родині. Про «Український Голос» то й мови не було.

Отож праця наших учителів в державних школах не була, так би мовити, легкою. Учителі, вихованки Інститутів, могли дістати посаду в школах, де бодай Шкільна Рада переважала особами, котрі цікавилися громадською справою. Тому з великою приємністю згадую учителів: панну Йоанну Гошко, котра учителювала в Мирнам, панну Анну Оришак й п. Захарія Івасюка, котрий учив в школі шість миль поза містечком Інленд.

ВЕГРЕВИЛ І ІНЛЕНД

Містечко Вегравил — це, можна сказати, повітове місто. Це був осідок великого громадсько-церковного діяча й мецената сл. п. Петра Зварича! Про св. п. п. П. Зварича знає уся свідомо українська суспільність. Я йому ще приписую його княжий ДАР для Української Православної Церкви в Канаді, а це що він захотив теперішнього (уже покійного) о. д-ра протопресвітера Володимира Слюзара стати в ряди відродженої нашої церкви.

Доля так хотіла, що в сорокових роках сл. п. п. Петро Зварич взяв на себе обовязок поїхати по Канаді як представник Інституту ім. Петра Могили для збирання фондів на його розбудову. Будучи в Монреалю, загостив й до мого дому. Отож, пригадуючи минуле прожите, він мені згадав, як то він свого часу будучи в Бритійські Колюмбії віднайшов випадково молоденького й талановитого та надійного чоловіка, котрий тількищо прибув до Канади (мабуть в 1924 р.) й котрий працював фізично на залізній дорозі С.П.Р. Ним був сл. п. о. Слюзар. Пан Зварич був дуже задоволений, що йому вдалося дістати «апостола-місіонера» для праці у Винагороднику Св. Української Церкви в Канаді.

В містечку Вегревил уже була, маленька чепуренька україн-

ська православна церква. Тут також жив п. Андрій Зварич, брат Петра, та родина Кирилюків. Парохом тих околиць був тоді о. Дмитро Стратійчук. Отак можна сказати, що як містечко Вегревил, так й далші околиці були щасливі, що з цього міста сяяли промені української національної просвіти. Тут жили жертвенні діячі самостійницького руху, що були будівничими, як громадського так й українського релігійного життя!

Перша моя доповідь в справі організації СУМК відбулася 7-го жовтня 1934 р., але активну працю з молоддю я започаткував від 12-го травня, 1935 р. Кожної суботи я ішов пішки з Інленд 12 миль до містечка Вегревил, де навчав українських танків, провадив фізичну руханку та організаційну працю серед молоді СУМК. Напочаток вписалось 22 члени до СУМК. Провідником був наймолодший син п. Петра Зварича — Богдан, а провідницею панна Шевчук.

Я звичайно вибирався в дорогу з Інленд до Вегревил пішки, йдучи по залізних рейках. Здається мені, що я був експертом, бо часом йду чи більше як мило, я не сховзвся з рейки (шини). Це був приємний спосіб подорожі, бо не треба було журитися болотом чи порохами.

У Вегревил також була «русько-греко-католицька» церковця. Недоля так хотіла, що коли її будували, вона була завершина трираменним хрестом. Тепер коли шаліла така ненависть до православних, за порадою оо. Василіян, як мені оповідав п. Зварич, серед Божого дня видрапалися дядьки аж на баню й пилкою зрізали його та скинули на землю зі св. церквці. На його місце поставили однораменний хрест.

Перелік великих людей Вегревил не можна закінчити, не згадати про ще одну особу: а це панну Ганку Романчич. Вона родом з Косова, Манітоби, закінчивши університет стала на працю Албертійського уряду відділ «Домашньої господарки». Вона розїжджала автом по всіх закутинах та околицях Алберти. Була знаменитою бесідницею й тому найбільше зробила на полі Союзу Українок Канади. Хочу вірити, що історія Союзу Українок Канади дасть їй належне і заслужене місце на своїх сторінках. Поза свою урядову працю, п-на Романчич ніколи не оминула ні церковного празника ані З'їзду, де вона була завжди бесідницею. Вона широко відома по цілій Канаді. Був час, коли вона відвідала Рідний Край та брала участь в З'їзді Союзу Українок, була в Римі, де була на авдієнції папи римського.

Під час одної моєї візити до Вегревил, пригадую, що падав дуже зливний дощ, а мені треба було вертатися пішки до Інленд, панна Романчич радо відвезла мене. Пізніше панна Романчич (під час війни) була на праці федерального уряду в Оттаві й далі продовжувала свою широку діяльність серед українського громадянства.

Під час другої світової війни, панна Романчич відвідала Галіфакс та Сідней, Нова Шкошія, та виголосила відчит в українській католицькій залі. Панну Ганку Романчич знає українська Канада від океану до океану.

Дня 27 червня я покинув околицю Інленд та виїхав до Вегревил. Тут відділ СУМК довідався, що я відїжджаю з тих околиць, справив для мене прощальну вечірку в домі п. Петра Зварича. На вечірці промовляли: п. Богдан Зварич — провідник СУМК, п. Петро Зварич, о. Іван Майба, панна Г. Романчич і панна Шевчук. Слово подяки сказав я.

КАЛГАРІ

Від довшого часу вів зі мною переписку секретар СУС з Калгарі — п. Микола Дорош, який запросив мене на працю до їхньої громадки. Дня 3 липня я приїхав поїздом до цього славного підгірського міста і зголосився відразу до п. Дороша, де й замешка на довший час.

В Калгарі існувало Т-во «Просвіта» на 8-й Авеню, де провадилася наша культурно-освітня праця. Тут примушувалися, чи радше були в проводі наші самостійники. Головою місцевого відділу був п. Йосиф Курчаба, а діловим писарем п. Микола Дорош. Відділ СУС складався переважно з робітників залізнодорожників: п. Білявий, Іван Григорій, Іван Петрашук, брати Комарницькі та п. Федорович, решта були дуже активні члени як Сеньків, мій кум п. Володимир Бісюк й кілька других як Василь Лака. Правда тут був осідок — головне бюро п. Івана Світика, котрий уже тоді був мабуть одинокий в Канаді управитель (Менеджер) асекураційного товариства «Вестирн Лайф Іншуренс Компані». Справді п. Світик постійно був в дорогі по цілі провінції Алберти.

Тут існував відділ СУМК, котрий складався з менше як 20 членів та Рідна Школа, яка також не начислювала більше дітей, як й СУМК. Отож, цими силами треба було приготувляти програми для кожної неділі, бо це був спосіб оплачення винайму залі на приміщення нашої маленької горстки енергійних, національно свідомих родин, котрі вірили в те, що вони також належать до Великого Українського Руху! Під осінь ми створили наше перше Українське Православне Братство, це був впис родин, котрі бажали мати українські православні Богослуження в Калгарі. Тут уже була добре зорганізована русько-католицька громада. Вони мали свою церкву й був гарний Народний Дім. Правда, що як при церкві, так й при будові Народного Дому все українське населення Калгарі працювало. Однак, пізніше, коли католики почали вести свою протиукраїнську політику, свідоміші громадяни виступили й зорганізували Т-во Просвіта та відділ СУС. Це був народ-

ний протест проти оо. Василіян та їхньої римської політики. В той час панувала страшна економічна криза, маси людей були без-робітні й дуже багато родин жило на державні допомоги «реліф.». Не обійшлося й без того, що й в Калгарі був великий комуністичний «ТУРФ-Дім».

Були декотрі родини, що помимо того, що були членами Т-ва Просвіти, але до церкви ходили, або були дійсними членами русько-католицької громади. Рішено було, що членська вкладка до православної громади буде один доляр в місяць.

Мені було припоручено порозумітися з о. Майбою, котрий мешкав в Смокі Лейк, чи він погодився відслужити в нас перше Богослуження. Було визначено неділю, коли відбудеться Богослуження та й винаймали маленьку баптиську церковцю на 7-мій Авеню на це, так велике православне свято. Громада заплатила о. Майбі цілу суму — шіснадцять долярів, це включило кошта подорожі понад двісті миль. Від того часу ми мали Богослуження майже раз в три місяці.

ДОСТОЙНИЙ ГІСТЬ

Це були часи, що в нас творилися чи проявлялися нові організації немов гриби по дощі. Де два українці, там мусить бути «три партії», отже Калгарі не могло остатися позаду. Тут було кілька осіб, котрі себе вважали колишніми «Січовими Стрільцями», однак до тепер належали до «Просвіти». В той час гостив в Канаді генерал Микола Капустянський. Його поїздкою занявся провід УНО, котре тоді вело війну з «Українським Голосом» та з Союзом Українців Самостійників. Як попередньо українське свідоме суспільство щиро вітало генерала Володимира Сікевича, котрий робив поїздку по Канаді з рамени СУС, так й радо вітали генерала Миколу Капустянського. Однак існувала велика різниця в місіях обох славних генералів. Генерал Володимир Сікевич сів любов до нашої України, вщеплював гордість до нашої національності, понад партійности та проповідував ідеологію Самостійности й Соборности Української Держави, а генерал Капустянський репрезентував ідеологію ОУН.

Відчити й гостинність генерала Капустянського відбувалися по Народних Домах, а їх організаційна приналежність була Союз Українських Народних Домів. Так й в Калгарі одного вечора відбувся відчит цього достойного й вельмишанованого генерала в приміщенні Т-ва «Просвіти». Тут виявилось, що п. генерал дозволив собі зробити деякі терпкі закиди в сторону сл. п. Головного Отамана Симона Петлюри. На цім це не закінчилося. По відчиті горстка колишніх січовиків зарядила була в готелі скромне прийняття, й тут, між іншими, присутніми були кілька членів-самостій-

ників, що носили свої відзнаки членства СУС: маленького роду щит з тризубом та буквами СУС. Пан Ген. сказав покидати ці «запроданські» відзнаки. На це певне число присутніх й погодилося, бо якже не послухати наказу генерала. Отак, зайшов розкол в Товаристві Просвіта й до осені та горстка, що осталася при товаристві мусіла знайти дешевше приміщення, бо не була в силі платити за винаймлення залі.

На другий день ввечері п. генерал мав реферат в приміщенні католицького Народного Дому, й тут зібралася поважна група, як комуністів так й так званих «Білогвардійців» волиняків, й була загроза для особи п. генерала. Отож прислано післанця до Самостійників, щоби зараз йшли до помочі для оборони особи генерала Миколи Капустяняського. Коли прибула наша мала громадка, на залю, було чути викрики: «паризький шоферський уніформ, жовто-блакитник та Петлюровець». Треба було боронити генерала. В такий спосіб самостійники віддячились генералу, обороняючи його від банди московських наймитів і за те, що він тільки вчора розколов цю маленьку ідейну громаду.

Під весну наше товариство було змушене покинути залю на 8-ій Авеню й пощастило знайти маленький будинок-крамничку, якої власником був сирієць чи грек. Цей будинок був вживаний для різання курей; брудний зі заломаною підлогою. Товариство зробило угоду з власником відремонтувати в цілості, поправити підлогу й оплачувати по сімнайцять доларів місячно. Львину працю виконав мій кум — п. Володимир Бісюк. Довжина залі була тільки двадцятьшість стіп, а сцена вглибину вісім стіп. Ширина залі була приблизно двадцять стіп. Ось так став культурний осередок нашої самостійницької православної громади в Калгарі.

Найбільшу фінансову пожертву складали на вдержання нашого осередку: пп. Йосиф Курчаба (був форман на залізні дорозі СПР), Микола Дорош також залізнодорожник, як рівнож й секретар відділу СУС та дуже активний, жертвенний й працювятий на громадським і релігійнім полі.

Під осінь прибули два брати Котелки й дві їх сестри. Це були колишні учителі державної школи в Саскачевані. Тут провадили власну торгівлю-продаж щіток від хати до хати. Всі четверо були активні члени СУМК й стали допомогою до громадської праці. Літом 1936 року прибув до Калгарі п. Андрій Орищук, котрий тількищо закінчив науку на правничім факультеті албертійського університету та прибув до Калгарі на однорічну практику в адвокатській фірмі. Молоденький адвокат Орищак був справді Богом післаний до нас. Він став до активної праці при цих скромних умовах на громадсько-релігійнім полі. Це колишній «бурсак», вихованець Інституту Петра Могили та вірний вихованець по ідеології «Каменярів» та провідний член СУС.

Же після мого виїзду з Калгарі, під час приїзду о. Петра Самця для відслуження Богослуження, на другий день адвокат Оришак разом з о. Петром Самцем започаткували збірку для набуття площі й будови української православної церкви в Калгарі. Між іншим, найщедрішим жертводавцем був один грек, власник ресторану, пожертвував суму 200.00 доларів. Отак організувалась українська православна громада св. Володимира в Калгарі.

На літні вакації, я працював в СПР між Калгарі і Ванкувер, помічником продавання газет та содових напиків, і діставав десять центів від долара в зарібку. В такий спосіб мені пощастило відвідати наш славний Ванкувер над Тихим Океаном. Тут я гостював в нашого піонера та громадського діяча п. Петра Мельничука. Відвідав Український Народний Дім. При Народнім Домі існувало Українське Товариство «Взаїмна Поміч», Рідна Школа та Жіноче Товариство. В той час тут перебував й працював в товаристві п. Віктор Ільчук, котрий ще недавно був приїхав з Торонто. Він був родом з Буковини, і як звичайно буковинці є музикальні — він чудово грав на скрипці, а до того ще й був знаменитий диригент хору. Для нашої громади у Ванкувер, мабуть, сам Господь його післав, бо він широко розвинув працю при товаристві. Під час одної моєї візити у Ванкувер я мав нагоду промовляти на зборах «Взаїмної Помочі» в справі організації СУМК. Ага, щоби не забути: я мав приємність також познайомитися з автором брошури, виданої в Львові, про Камчатку, — п. Іван Мельник, пізніше священник Української Православної Церкви в Канаді.

ВЕРНОН, Б. К.

З жовтня 1936 року я прибув до Вернон на запрошення місцевого товариства чи громади, що містилася при Укр. Народнім Домі. Вернон — чудове місто, немов пташене гніздечко, розложене в чудовій Долині Оканеган (звідси походять яблука «О. К.»). Й сюди Боже проведення справувало українців. Були тут греко-католики, котрі мали маленьку церковцю, були й комуністи, але найбільша громада зосереджувалася при Українським Народнім Домі. Тут були всі ті, що відійшли від католицького середовища та політики оо. Василіян. У Вернон доживав свого віку останній з православних священників — єпископа Сарафима — о. Горобко.

Моя праця при Товаристві розпочалася зорганізованням відділу СУМК. Це був 107 відділ СУМК на Канаду. Учив я в Рідній Школі та вів школу Українських Народних Танків. В цій громаді дійно почався великий національний рух не тільки серед молоді, але й серед старших. Надзвичайно активні родини були: Гриценко, Кучарський, Гакман (котрого я мав приємність знову зустріти на

одному соборі нашої Церкви, після трицятичотирох років), Са-
вицький, Попович та Смага.

Почався рух для мого першого величавого виступу Народних
Танків у Вернон. Треба було повишукувати вишивані сорочки, які
лежали по скринях, забуті по приїзді з рідного краю. Підготовка
танцюристів йшла з оркестрою; знайшлися й цимбали, щоби
доповнити своєрідний образ українського життя. Хором занявся
молоденький син п. Ілії Савицького, Іван. Ми приготувалися до
першого допису на сцені цього міста.

Перший широко заповіджений концерт відбувся 12 листопада
1936 року в залі величавого Українського Народного Дому. Заля
була вщерсть заповнена, не тільки українцями, але й гістьми інших
національностей. Виступ випав нам чудово! Заля греміла від
оплесків, так що треба було повторити різні танки. По закінченню
концерту, Управа Народного Дому рішила винагородити нас
танцюристів за так чудовий допис, і нас усіх угостили вечерою в
одному з кращих ресторанів міста.

При допомозі місцевого Товариства Союзу Українок Канади,
відділу СУМК та управи й членів Народного Дому я почав під-
готовку до Першого З'їзду СУСУ Британської Колумбії. З'їзд
заплановано на неділю, 22 листопада 1936 р. Я мав переписку з
нашою центральною Управою СУМК ген. писарем п. І. Киричком
та з о. Петром Самцем з міста Едмонтону. Мені пообіцяли, що
о. Самець прибуде відслужити перше Богослуження в день З'їзду
і, що п. Киричак прибуде як гість-бесідник. Управа Народного Дому:
п. Гриценко, п. Савицький, і я вийшли до поїзду, — та, на жаль,
ніhto не приїхав. Для всіх був великий жаль, бо громада так
старанно приготувалась до цього великого дня. На З'їзді були
гості з Ванкувер, Келовна та Армстронг. З'їзд відбувся при участі
понад двох сотень. Гостем промовцем був мейор міста д-р Правс.
В той час у Вернон, був «Похід» на Оттаву» безробітних, й безу-
мовно, що там було багато й червоних, а між ними деякі українці.
Тому, коли я попросив мейора д-ра Правса до слова, він ще за
кулісами на сцені бажав мати запевнення від мене, що в залі
хтось не буде стріляти в нього. Я йому відповів, що це мій перший
виступ тут в Народнім Домі на сцені, з промовою, але ще ніhto не
стріляв. Однак, кажу: «як піchnуть стріляти, то втікай зі сцени!»
Промова нашого гостя відбулася без найменшої перешкоди. Була
спільна вечеря, дана жіночим товариством, а ввечері великий
концерт силами СУМК. Мені прийшлося промовляти як по обіді так
й ввечері; це через неприсутність сподіваних гостей з Едмонтону.

Українці міста й околиці Вернон в той час були зорганізували
свою власну ко-оперативу збуту овочів. Як пригадую, були великі
надії на успіх й розвиток. Управа кооперативи мала українця
представника в Калгарі для продажі овочів, (висилали цілими

вагонами). На великий жаль, це так надійне підприємство не проіснувало дуже довго, бо уже пізною осінню, чи з початком зими, все скрахувало. Отож закінчила життя ще одна спілка великих ідей слідом за: «Елевейторною Спілкою», «Українським Ко-оперативним Рухом в Алберті», а пізніше в роках цілий ряд спроб торговельних, фільмовою індустрією Авраменка та Кооперативною Фірмою Українців міста Монтреалю у виробі плястики.

Закінчивши мій щасливий побут серед наших земляків Британської Колумбії. Я почав готуватися до Народного З'їзду в Едмонтоні. Ціла українська громада справила для мене вечірку на прощання в день 22 грудня. На цій вечірці мене продали: п. Ілія Са-вицький від Українського Народного Дому, пані Анна Кучарська від Жіночого Товариства, від відділу СУМК п. Дмитро Попович. Від українців греко-католиків прощав мене п. Константин Щерба. Пан Петро Кузей, котрий працював біля вирощування квітів, купив й подарував мені в дорогу розкішний сніп живих квітів.

В ДАЛЬНІЙ МАНДРІВЦІ

Весною 1937 року я виїхав в дорогу по Саскачевані, Манітобі й далше в провінції Онтаріо та Квебек, відвідуючи наші відділи СУМК. Починаючи свою поїздку від містечка Стінен, Канора, Мелвил й Реджайни. У Мелвил мені прийшлося бувати два рази. Тут існував маленький відділ СУМК, якого енергійною силою була панна Марія Ткачук (пізніше вийшла заміж за п. Івана Драбинястого). Реджайна — це столиця Саскачевану; тут існував Український Народний Дім, в якому дуже широко була розвинена культурно-освітня праця. Організація СУМК була дуже активною та численною. Серед Молоді СУМК поважну роллю в проводі віді-гравала молоденька панна Катерина Пукін. Вона працювала в провінційнім уряді та своєю працею віддавала час для організації СУМК. Тут існувала уже Українська Православна Церква, яка почала великими кроками прамувати на шляху до свого розвитку. Для Української Православної Церкви в Канаді, Реджайна ще відзначається історично тим, що в перших початках нашого церковного життя в Канаді, була перша Семинарія Української Православної Церкви, котра виховала перших вихованців-апосто-лів для праці на Божій Ниві!

По черзі я відвідав і відділ СУМК в місті Мус-Джа, Саск., де малий числом відділ СУМК існував при Українським Народнім Домі. Місто Мус-Джа недалеко від Реджайни, але це не столичне, а до того й тут мала українська громада. Це місто було рідним для п. Івана Токарика, тоді ще молоденького та надійного державного учителя, який пізніше був танцюристом з мною в Авраменко Філмові компанії в Нью Йорку, а потім через чверть століття був

диригентом хору Української Православної Церкви в Оттаві. Мені ще тоді прийшлося зустрітися з молодим п. Василюшиним, котрий рівнож був тоді в проводі нашої молодечої організації СУМК.

В дорозі на схід, моє перше містечко в Манітобі було Роблін. На лихо, це було ранною весною й бували часті дощі, так що мені не довелося мати доповіді й зустрітися з сумківцями ані в Роблін, ані в Мерідейл. В Роблін околиці тоді був парохом о. Петро Гліцький, котрий обслуговував доколичні православні громади. Це була моя перша зустріч з ним та його дружиною-добродійкою. Понад двацять п'ять літ пізніше ми знову зустрічалися на сході Канади й на соборах. 20 травня я прибув до містечка Шортдейл, де перебував в домі п-та В. Малютів та виголосив доповідь в місті в залі Рідної Школи. На другий день я був уже в містечку Гилберт Плейнс. Тут познайомився з родинами Дроздовичів та Морозів. Це були тоді наші торговці. На підставі моєї записки, один з братів Морозів був тоді на третім році теології в семінарії Української Православної Церкви у Вінніпегу. Тепер це наш священник о. Микола Мороз.

На другий день перевіз п. Мороз своїм автом до Апвил; це колись надзвичайно свідома околиця, на жаль, тепер занедбана. Доповідь відбув я пізно днем та наново зорганізував відділ СУМК. Вписалось 18 членів.

ДАФИН, МАНІТОБА

Даффин — це степова провінційна столиця українських поселенців широких степів Манітоби. Пан Камфоліо з Апвил мене перевіз своїм автом до міста Даффин. Перший раз я був тут на першій З'їзді СУС 8—9 жовтня, 1932 року. Тут був гарний викінчений Український Народний Дім, де гуртувалися СУС, СУК та СУМК, а поки збудували православну церкву, то Богослуження відбувалися в Народнім Домі. На доповіді було багато членів СУМК, а потім в мою честь сумківці влаштували малий концерт. На другий день відділ СУМК мав святочну вечерю в гарнім ресторані, де я був гостем. Ця мила пам'ятка осталася в мене на довші роки. Тоді там велику працю виконував п. Юрків, котрий зараз живе в Вінніпегу.

ВІННІПЕГ — СТОЛИЦЯ МАНІТОБИ

Нарешті мені довелося щасливо побувати в столиці провінції Манітоби та столиці українського народного й церковного життя в Канаді! Все мене цікавило: редакція «Українського Голосу» та її працівники, Консисторія Української Православної Церкви Канади, звідки світило проміння Св. Православної Віри по широ-

ких просторах Канади, та все, що було тісно пов'язане з нашим самостійницьким рухом і ідеологією!

В той час був розкол в Українській Православній Церкві: сторона В. Свистуна й сторона Консисторії. Соборна громада стояла по стороні В. Свистуна. Отож провідні люде СУС та церкви були згуртовані при громаді св. Михаїла; це справді невеличка дерев'яна церковця при вулиці Дізраелі. Отож я мав нагоду промовляти тут до відділу СУМК при цій громаді. Тут прийшли також члени СУМК з громади при соборі св. Покрови, котрі хотіли зі мною побачитися, переговорити справу організації та й положення їх відділу. Цього я не міг зробити без дозволу своєї Генеральної Управи. Отож, я повідомив тодішнього нашого генерального писаря п. І. Киріяка телеграфічно, на що одержав від нього телеграму під датою 29 травня, 1937 року такого змісту: «Ми не годимося, щоби ти говорив до СУМК при Соборі. Пояснення слідує». По правді у Винніпегу при соборі був численно найбільший відділ СУМК, який рівнож був дуже активний. На жаль, через розкол в нашій країні ця молодь була позбавлена права існування тільки з причини батьків. Хто винен за те, скаже історія. Це був чорний ранок для нашого церковного життя. Звичайно, вороги тишилися.

Дня 31 травня я відвідав місцевість Дюфрост, містечко положене серед широких степів кількадесять миль від Винніпегу. Перебував я в домі п-ства Бугерів. Це одна з заслужених родин на церковно-громадським полі. Тут уже пишався Український Народний Дім. Богослуження відбувалися, як й по цілій широкі Канаді, де ще не було побудовано церков, в місцевім Народнім Домі.

6-го червня по черзі я загостив до місцевости Тиндал, де тоді, жив мій приятель п. Дмитро Вівчарик, що проманрував цілу Канаду від моря до моря. Отож, на запрошення його я приїхав до відділу СУМК в Тиндал. Промову я виголосив в домі п. Гнатюка, а перебував в родині п. Причунів. В містечку була маленька дерев'яна українська православна церква, котру обслуговував о. Леонід Дячина. Отця Л. Дячину не можу ніколи забути за його чарівний голос. Як пригадую, коли він служив **Службу**, то мені здавалося, що співає оперний артист.

ФОРТ ФРЕНСИС, ОНТАРІО

13 червня я остаточно опинився уже в Онтарію, в містечку Форт Френсис. Поїзд з Винніпегу приїжджає тільки о годині 2-гій по півночі. На станції очікували мене п. Винниченко з своєю донечкою, котра була в проводі відділу СУМК.

В місті був гарний Український Народний Дім, при котрім гуртувались: Т-во Просвіта, Українське Товариство «Взаїмна По-

міч», Союз Українок Канади та відділ СУМК. Тут рівнож відбувалися Богослуження української православної церкви; священник доїздив з Вінніпегу для обслуги громади. Живучи в місті та працюючи у великій папірні «Інтернешонал Пайпер К°» — наші земляки були щасливі. Громада була щаслива, самим Господом обдарована, маючи родину Андрушків. Один із синів був знаменитим диригентом хору, що існував при Українським Народнім Домі, як також цей син п-ства Андрушків провадив хор для Богослуження, коли приїздив священник. Мати безплатного диригента — було рідким щастям. Обставини тут також були виїмкові, бо помимо економічної кризи та великого безробіття в Канаді, наші земляки в більшості були щасливі, бо мали постійну працю в паперовій індустрії, що безперечно позначувалось позитивно на церковно-громадським полі. Закінчив я свій двотижневий побут та праці серед молоді Форт Френсис концертом при заповненій залі. Місцевий відділ СУМК й Управа Народного Дому дали мені сорок доларів. Це був другий випадок щастя в мої довгі мандрівці, під час якої так щедро мене винагороджено.

ФОРТ ВИЛЛІЯМ, ОНТАРІО

29 червня раненько я уже прибув до славного міста Форт Виллія. Славного не тому, що це назва Форт Вилліям, але тому, що тут жили наші громадські діячі — Чеховий, Брилинський, Пуляк та ще кілька других, і, безперечно була Українська Книгарня п. Олійника, що творило в той час провідну силу національно-релігійної свідомости. На станції мене зустріли: панна Зеновія Чехова — провідниця СУМК, і п. Пуляк, голова Т-ва Просвіти своїм автом. Перебував я в домі п-тва Чехових. Відвідав з доповідями Порт Артур (сусіднє місто), Фест Форт Вилліям та самий Форт Вилліям. Тоду тут велася досить активна боротьба з організацією УНО. Справа була проста: організація УНО немала свого приміщення і треба було завойувати уже готові Народні Доми й тоді вести об'єднання. І тому велось боротьбу з організацією СУС та СУНД. Богато втратилося енергії, праці, а то й гроша в процесах, котрі кінчалися в державних судах, а то приходило до бійки, як це було в місті Содборі, де побито п. Івана Данильчука, секретаря СУМК, котрий може й тому відійшов з цього світу. Коли я закінчив свій двотижневий побут серед молоді концертом, мене перестерігали, щоби бути обережними, бо сподівалися «боевого фронту» з Порт-Артур від МУН-УНО. Після моєї промови були запити, однак все відбулося дуже дипломатично. Я заявив їм, що ціллю нашої організації є вести національну працю серед молоді та складових наших організацій. Ми не маємо на цілі українську молодь, котра є в будь-якій національній молодечій орга-

нізації і її переконувати та перетягати до себе. Коли їм не подобається наша організація, чи її провід та засади, хай організують свою молодь до своєї організації та виховують на національно свідомих українців.

СУМК НА СХОДІ КАНАДИ — ТОРОНТО

1-го липня 1937 року я прибув вперше до міста Торонто. Тут того самого дня увечорі познайомився з родиною Мошуків. Пан Віктор Мошук стояв у проводі не тільки кількох наших громадських установ, але рівнож був тісно пов'язаний з молодечею організацією СУМК як інструктор народних танків. Українська Православна Громада не мала ще тоді власного приміщення і Богослуження відбувалися в приватному будинку при вулиці Симко. Парохом був о. Пилип Галицький. У проводі нашого громадського самостійницького руху стояли такі родини: адвокат Теодор Гумєнюк з родиною, Материн, Мошук, Сакалюк, Кримко та інші, яких тепер не пригадую. Це був перший осередок нашого організаційного життя, де я вже запропонував справу організування першого молодечого з'їзду в Східні Канаді.

МОНТРЕАЛ

Після тижневого перебування в Торонто, я виїхав до Монтреалю, до, так би мовити «канадійської нової Франції». В Монтреалі я прибув уже ранком 21 липня. Тут існувала вже солідна українська православна громада, що мала власний прикрасний храм св. Софії. Маючи добру простору залю під церквою, організаційне життя тут широко розвивалося. Це в той час була єдина українська православна церква на канадійському континенті, найкраща щодо величини та мистецького оформлення. При церкві був солідно зорганізований мішаний хор, що протягом п'яти років під ряд вигравав нагороди та здобував славу на провінційних та міжнародних фестивалях. Це був напевно єдиний мішаний хор такої артистичної сили та якості на цілу Канаду. Диригентом цього хору був кваліфікований колись, поручник Української Армії, а тепер священник о. Прот. Володимир Слюзар.

Тут існував також відділ СУМК, який складався з молоденьких дівчат і хлопців. В Монтреалю обговорено справу створення міжпровінційного комітету (ради), для праці серед СУМК. Запропоновано на керівників таких осіб: на Квебек — о. Прот. Слюзар, полк. барон С. В. Вальдштейн та С. Д. Магальяс; на провінцію Онтаріо — Віктор Мошук з Торонто, Еліфаній Коча з Гемилтону та п. Осип Лисий з Виндзор, Перший З'їзд затвердив усіх цих осіб.

Г Е М И Л Т О Н

31 липня разом з п. Мошуком з Торонто переїхали ми до міста Гемилтону. На станції зустріли нас панна Стефанія Олійник і п. Епіфаній Коча. В Гемилтоні існували такі українські організації: Товариство Просвіта та Союз Українок Канади й СУМК. Усі ці товариства приміщувалися в будинку колишньої протестанської церкви при Бартон вулиці схід. Тут було дві відповідні залі і тому вирішено, що перший з'їзд СУМК відбудеться таки в Гемилтоні.

У Гемилтоні провідними діяльними серед молодечого руху були: п. Е. Коча, панна Пригар, п. Іван Драбинястий, п. Іван Калинюк з сестрою, панна Стефанія Олійник, та панна Волковська.

ПРЕСТОН, ОНТАРІО

12 серпня відвідав я Престон, де виголосив відчит у залі Українського Народного Дому. Того ж само дня зорганізував відділ СУМК, до якого вписалося 22 члени. Відразу почалася підготовка до першого з'їзду СУМК, що мав відбутися в місті Гемилтоні.

ВИНДЗОР, ОНТАРІО

14 серпня загостив я до Виндзор. Тут відновив я відділ СУМК. У неділю був на першій українській православній врочистості — посвячення вуглового каменя нашої церкви. Парохом тут був о. Д. Д. Лещишин. Чин звершив владика Іоанн Теодорович в сослужінню о. М. Запаринюка з Клівленд, Огайо. У Виндзорі широко зацікавлені справою молоді були: о. Д. Д. Лещишин, п. О. Лисий та п. Романів з дружиною.

22 серпня я знову опинився в Престоні. Тут провадив підготовку до з'їзду, як рівнож навідувався до Гемилтону. Треба признати, що п. Е. Кача віддав чимало не тільки праці й часу, але навіть возячи мене поза Гемилтон власним автом безкоштовно.

Цього року припадає святкування 50-ліття від засновання в Канаді першої молодечої організації СУМК. В Східні Канаді перший величавий З'їзд СУМК відбувся в місті Гемилтон, Онтаріо в залі читальні Просвіти, котра льокувалася в протестанські церкви при вулиці Бартон Іст.

Дальше, з огляду на те, що організація СУМК в Східні Канаді відіграла колосальну ролю в розвитку релігійно-національної праці, я хочу повернутися до свогового записника поїздки по східні Канаді. Тут подаю новинку яка була поміщена в «Торонто Телеграм» про наш з'їзд СУМК — подаю в англійській мові:

Подібна повинка була рівнож поміщена в «Гемилтон Спектейтор»:

YOUTH RECALLS UKRAINE'S ANCIENT GLORY

Young Men and Women Pay Homage to Great Past

ASSEMBLY SUNDAY

Slava Ukraini!

An echo of ghost-cry from the far-off steppes of Ukraine rings out in the New World to-day — a hymn of national glories, faded in an Old World's yesterday; a fervent challenge to to-morrow.

A quarter of a million people — the Ukrainian youth of Canada — have caught up the cry, and in Hamilton over the week-end it called hundreds to an all-eastern convention sponsored by the local youth branch and the Prosvita society, central organization of this city's 2,500 Ukrainians.

From All Points

From Montreal, Toronto, Windsor, Preston, Brantford, Thorold and other points came these young men and women to submerge for a day the new Canadian citizenship in homage to the past of their fathers, a sacred past in every Ukrainian heart. It is the past of ten centuries, and more. It is the past of ancient glories, when native kings ruled its far-reaching lands; when its patriots hurled back the conquering sweep of Genghis Khan, where all others failed. It is the past of a harassed people; of going out to meet the Tartars on the north now, and then the Turks on the south; of fighting when they must, tilling their lands when they could. It is a past of endless struggle, of hope, of despair and — defeat.

To the Ukrainian it is not defeat. Historians save written defeat where the Ukrainian writes failure. Once, just 20 years ago, on the heels of revolution, Ukraine heard again its hymn of the past, long muffled in oppression and servitude to the czars.

But three centuries is a long time. The state smanship which might have borne selfgovernment and independence had been lost. And so again the historians wrote defeat.

Gave Convention Life

It is this background which gives life and purpose to the convention spectacle in Hamilton. Without it one sees only the entertaining features of picturesque native costumes; the delightful music and dances; the monotony of endless speeches in a foreign tongue. But to have heard too, something of the Ukraine saga is to find a moving story of zealous patriotism.

Throughout: its plot is a surprising pattern of New Canadianism interwoven. The Union Jack stood opposite the flag of Ukraine in the convention hall. The National anthem was sung with the homeland hymn, which concluded each convention session. And a dozen speakers preached the ideals of Canadian citizenship to Ukrainian youth.

Paul Yavorsky, youthful and enthusiastic organizer of these youth conferences, told of the places that the young Ukrainians are taking in the business and professional life of Canada. And from one of Ukraine's national heroes General Vladimir Sikevich, came a vigorous appeal for development of those qualities which would enable them to assume the duties and responsibilities of citizenship in this land.

Перший з'їзд Союзу Української Молоді Східної Канади відбувся при великій здвизі народу в днях 28 і 29 серпня в місті Гемилтон, Онтаріо, в залі товариства «Просвіти». Самих СУМКівців було півтора сотні, а всіх учасників звиш п'ять сотень.

В суботу 28 серпня в годині 8.30 ввечері СУМКівці зробили дефіляду в з'їздові залі. На дворі перед залею прибуло авто з достойним і дорогим гостем, ген. Вол. Сікевичем. Організатор П. Яворський закомандував «позір» і сотня орлів стали мов готові до бою. При дверях п. Яворський очідав генерала Сікевича. При появі дорогого гостя п. Яворський виступив з святочною промовою. Знова впала команда «Поздоров», Генерал Сікевич пройшов поміж рядами СУМКівців, тоді повернувся до них і привітав словами «Слава Україні!» і «Слава СУМКівцям!». На те СУМКівці проголосили свій СУМКівський клич.

Приступлено до програми першої сесії з'їзду. Перш всего організатор Яворський привітав представників та учасників першого молодечого з'їзду Східної Канади. Пан Яворський коротко переповів початки організації СУМК, згадав про те, що на протязу його сталої праці на організаційнім полі СУМК звідав Канаду від Ванкувер аж до Монтреалу. Рівночасно згадав про те, що йому дуже приємно, що йому довелось перевести перші з'їзди в Бритиш Колумбії, Алберти і тепер в Східній Канаді.

По офіційнім отворенню з'їзду п. Яворського слідувала концертна програма, котра була дана спільними силами СУМК Східної Канади. Програма складалася з українських танків, співу та деклямацій. Також були вправи, дані дівчатами з Торонто. Всі були позбирані в однострої з жовто-блакитними лентами.

Головною точкою вечірньої сесії був реферат ген. В. Сікевича. П. Яворський представив з'їздові шанованого гостя та висказав велику радість з приводу того, що СУМКівці мають таку велику приємність мати так заслуженого батька України на своїм з'їзді. Довгими та гучними оплесками публіка витала свого полководця.

У своїй промові ген. Сікевич підкреслив значіння організації молоді. Він закликав як батько, до участі в змаганнях до кращої світлої будучності українського народу. Між іншим генерал Сікевич пригадав, як він обїзджав Канаду з відчитами 1932 року і йому прийшлося зустрітись з п. Яворським. Пізною осінню після одного з його відчитів по півночі він їхав автом до другої місцевости на віддаль 20 миль. Вітер зимний віяв, а дорогою підняли на авто п. Яворського, котрий йшов пішки до другої місцевости, де мав дати відчит слідуючого дня. Свій реферат генерал Сікевич закінчив словами: «Слава Україні!», і «Слава СУМКівцям!».

Слідував короткий реферат адвоката Теодора Гуменюка з Торонто, в котрім він підкреслив значіння молодечої організації СУМК. Пан Гуменюк завізав, щоби старші громадяни прихильно ставилися до молодечого руху, тим більше, що СУМК є одинокою молодечою українською організацією на канадійські землі.

Вечірню сесію першого дня з'їзду закінчено українським і англійським гимном та кличем СУМК. Гемильонські СУМКівці заслуговують на признання за те, що дійсно віднеслися до других Сумківців по братерськи і розібрали всіх до себе на ніч.

В неділю рано Богослуження почалось в 10 годині точно. Церква заповнилась в шерсть. Богослуження служили Всеч. о. Д. Лещишин і Всеч. о. П. Галицький. Церковний хор з Торонто прекрасно співав Службу Божу. Всеч, о. Галицький виголосив відповідну до свята проповідь. Богослуження й проповідь не одного зворушила до сліз. На Богослуженню були люди з далеких сторін довкола Гемилтону. Повні автобуси, троки та авта привезли гостей, як з Монреалю, Виндзор, Торонто, Порт Колборн, Брентфорд, Ст. Катиринс, Престон та Наягара Фалас та представник Фільмової Корпорації, п. Бойчук з Нью Йорку.

Найбільше святочною частиною було посвячення прапорів СУМК. Посвячувались прапори відділів СУМК Гемилтон і Престон. Кумами були генерал Володимир Сікевич і п. Бойчук, представник Чорноморської Січі з Нью Йорку. Всеч. о. Д. Лещишин виголосив святочне слово з нагоди такого торжества та вручив прапори ген. Сікевичу, цілуючись в уста по традиційному звичаю. Генерал Сікевич прийнявши прапори, звернувся до СУМКівців з палкою промовою, вказуючи вартість прапора у військовім та державнім життю. Генерал Сікевич, звертаючись до організатора Яворського, сказав:

«Доручаю тобі, Яворський, оцього прапора, тому, що провадиш цю молодь з вірою, що вона вірно і чесно буде зберігати оцей прапор на славу українського народу».

Через цілий час п. Яворський був на колінах перед генералом й приймаючи прапор, поцілував прапор та генерала в руку і, дякуючи промовив:

«Ваша Ексцеленціє, дякую за довіря до мене. Приймаючи оцей прапор, прирікаю, що ми, СУМКівці, будемо дорожити нашим прапором і беречи, як кров в серцях своїх. Дорогий наш Батьку України! Ми, сини українського народу, викинені на далеку чужину щиро й завзято будемо працювати в свої організації СУМК і молимо Небесного Отця, щоби дозволив нам під твоїм проводом принести цей прапор на Софійську площу в Києві і разом заспівати «Вже Воскресла Україна».

Тоді п. Яворський доручив прапори по черзі прапорщикам, котрі рівнож прийняли прапори на коліна.

Після Богослуження слідував спільний обід, приготований місцевим жіночим товариством. Людей було багато. В третій годині по обіді почалася третя з черги сесія з привітаними: Пан Завадівський, голова Просвіти в Генмилтоні, привітав СУМКівців.

Були прочитані привіти з централі СУС і СУМК. Вони наспіли телеграфічно і звучали так:

Едмонтон, Алберта 27 серпня, 1937

Щирий привіт і найлучші побажання повного успіху першому СУМКівському З'їздові в Онтарію. Ми твердо віримо, що, він зробить дорогу до вищих ідеалів та більшої солідарности між нашими молодими членами на славну будучність Канади та нашого народу.

За СУС і СУМК: П. І. Лазарович, І. Кириак
Едмонто, Алберта 27 серпня, 1937

Пересилаю найлучший привіт всім молодим членам присутним на з'їзді.

Г. Тижук.
Саскатун, 16 серпня, 1937

Желаю зарядчикам з'їзду витривалости перевести це підприємство якнайліпше. Хвальний З'їзде, маю честь та велику приемність витати Ваш перший з'їзд Української Молоді в Гемилтоні. Цей з'їзд доказує, що наша організація росте та поширює впливи в найдальші стороны.

Дальше, желаю всему з'їздові успіху як в числі, так і в якості. Нехай присутні гості та делегати винесуть з цього першого з'їзду переконання в великі завдання нашої роботи, нехай живуть в вірі побіди добра над злом, нехай уложуть пляни для розбудови українського організаційного життя в східні Канаді для гарнішого життя тут і для підйому нашого народу. Нехай живуть й зростають СУМКівці!

Ів. Данильчук.
Гемтон, Саск., 25 серпня, 1937

Вітаю СУМКівський з'їзд і бажаю найкращих успіхів.

Петро Крипякевич

Від 97 відділу СУМК ім. Івана Мазепи у Форт Вилліам, Онтарію.

Хвальний З'їзде!

Прийміть від нас щирий привіт. Желаємо Вам від щирого серця якнайкращих успіхів у ваших нарадах і також бажаних мрій у Вашій дорогі праці на будуче.

З СУМКівським привітом

Галя Вовк, голова

Зеновія Чехова, секретарка.

По звітах і привітах всі Сумківці взяли спільну знимку на пам'ятку першого Сумківського з'їзду Східної Канади.

Промовці були слідуючі: панна Леся Кобітович, Монтреал, панна Софія Дутчак, Торонто, панна Катруся Павелко, Престон, п. Е. Коча, Гемилтон, панна Валерія Касорах, Виндзор, пані А. Романів, Виндзор. о. Д. Д. Лещинин, Виндзор, о. П. Галицький, Торонто, пані Сакалюк, Торонто, і пані Шевчук, Торонто, Д-р І. Яців, Виндзор (привітав мейора міста по українськи а потім по англійськи) мейор В. Моррісон привітав Сумківців і побажав їм найкращого успіху, п. Осип Лисий, Виндзор, п. Будник, Гемилтон і п. відор, Brentford.

На кінець п. адвокат Теодор Гуменюк відчитав резолюції, котрі були прийняті з'їздом.

Перший з'їзд СУМК Східної Канади закінчено спільним співом «Не пора» та англійським гімном.

Орися Романко
секретарка з'їзду.

ЗАКЛЮЧЕННЯ

Як бачимо, організація СУМК повстала засадничо для збереження української мови, культури та традиції в Канаді, а по друге тому, що члени СУМК були дітьми українських православних родин. Ця організація мала за ціль розвиток Української Православної Церкви в Канаді. Треба пам'ятати, що слово «українець», чи «українське», було дуже новим в той час. Загалом тоді було вкоріненне слово «руський», чи «русини». Нам приходилося дуже часто в той час переконувати наш загал, до якого мали доступ греко-католицькі священники й які постійно не визнавали нічого українського.

Тепер 50 літ існування, перед нами стоять ті самі великі засади: збереження української мови як в родинах так й в суспільно-громадським нашім житті. Та молодь, котра забула рідну мову, або

не навчилася її, вона не буде ніколи цікавитися нічим українським. Рідна мова є душею українства! Людина без душі не є живою людиною.

На жаль, ми знаходимо часом і проводі нашої організації філософів, котрі йдуть шляхом асиміляції. Пригадую, коли на 25-літнім Ювілею СУМК на сході Канади в місті Гемилтон, тодішній організатор п. Богдан Панчук, вважав за відповідне сказати півторагодину промову в англійській мові. Наші провідники СУМК тепер пишуться на з'їздах виголошуючи промови в англійській мові також. Ми починаємо не доцінювати ті великі завдання та місію української суспільності далеко від рідної землі, коли дозволяємо собі так зневажати не тільки ідею, але національну гідність. Живучи в провінції Квебек через останніх 40 літ, мені ніколи не приходилось переживати або бути свідком такого французького пониження; щоби француз промовляв до французів чужою мовою!

Час, щоби наш провід був серйозний супроти нашої будучности.

Немає оправдання, де батьки є українського роду, а їх діти навіть не знають рідної мови. Це національний гріх! Коли підрастаюча генерація буде діставати заохоту до непошанування своєї мови, тоді шкода того великого труду наших батьків, тих великих інституцій, які ми здвинули в Канаді й тих Божих церков, бо все останеться тільки пам'яткою, як це сталось в наших канадійських індіянах на степах Канади!

Закінчую писати цей короткий перебіг з моєї праці серед молоді СУМК впродовж кількох літ від Ванкувер аж до Монтреалу, про що, на жаль, автори Історії СУМК з нагоди 25-ліття існування не вважали за потрібне написати. Отож, доповняючи історію СУМК, хочу висловити від себе щиру подяку мойому колишньому учителю п. Оніфату Лукіянчуку, бо все те, що я зробив на громадським полі впродовж 50 літ, я тільки завдячую йому. Щирий поклін Вам мій учителю!

Треба пам'ятати, що до засновання СУМК, народні з'їзди відбувалися з ініціативи наших Інститутів, а це в Винніпегу, Саскатуні та Едмонтоні. Зіїзди були присвячені виключно справам громадського та церковного характеру, а учасниками були тільки, так би мовити, «господарі». Жіноча організація вже існувала як Союз Українок Канади. Були студенські гуртки при Інститутах. Інститути апелювали, щоби якнайбільше посилати учнів до вищезгаданих Інститутів, де вони дістануть відповідне національне виховання та здобудуть вищу освіту.

Союз Української Молоді Канади — це організація, що засадничо стала першою та одинокою молодечею організацією в Канаді, яка розвинула акцію національного виховання та освідомлення серед нашої молоді по терені Канади. Тут не тільки молодь, яка мала

нагоду учащати до вищих шкіл в провінціях, але і ті, що посли і жили на фармах могли скористатися з виховання, яке давала наша організація.

Помимо того, що це були часи великої економічної кризи в Канаді, це був період великого піднесення нашої молоді. Велику роботу зробив тоді п. В. Авраменко, який спопляризував чарівні українські танки серед молоді. Організатори СУМК мали можливість з великим захопленням та успіхом занести ці танки в маси нашої молоді та дітвори.

Український танок вимагав вишиваних сорочок, отже наші вишивки відновились по степовій Канаді і взагалі усюди, де була наша молодь.

СУМК як організація, не тільки вів організаційну роботу серед нашої молоді, але й виконував велику народно-виховавчу та культурну працю.

Організація СУМК була першою, яка принесла ті великі народні свята до мас народу на провінцію, започатковуючи окружні молодечі з'їзди. Ми дали можливість широким масам брати участь у з'їзді, не тільки поодиноким вибраним представникам відділів організації. Тут наша молодь мала змогу пописуватися в танках, піснях, деклямаціях, та промовах і в спортових змаганнях. Визначні гості виступали з промовами. Це все давало напрям нашому громадському життю.

Треба пам'ятати, що основи СУМК поклав тоді молодий та відданий справі й енергійний головний писар організації п. Андрій Павлик. Він та організатори через літа віддавали свій час та енергію для розвитку національно-свідомої молоді в Канаді. Це була справа ідеї, жертвености та самоповаги для великої справи.

Ми пройшли 50-літя, великий шмат дороги. Стоїмо на шляху історично-незмінних завдань. Зберігаймо свою мову, культуру та звичаї. Зберігаймо свою національну ідентичність! Виховуймо своїх дітей на свідомих нащадків славетного українського народу!

Пам'ятаймо пророчі слова великого буковинського поета Із. Воробкевича:

Мово рідна, Слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
Тільки камінь має.

Вважаю за відповідне тут долучити ще деякі зауваги, котрі відносяться до моїх споминів «Старими Стежками»: По перше, я написав ці спомини на прохання п. редактора «У. Голосу», бл. п. Івана Сирника. Тут ще додаю й редакційну статтю котра була

написана редактором Миколою Гнатовим та поміщена в «Українськiм Голосi», як супровiд до моiх Спомиniv.

Дальше, вважаю за вiдповiдне помiстити листи-зауваги вiд кiлькох наших провiдних людей:

Виннiпег, Манiтоба
15-го березня, 1972

Дорогий Павле!

Дуже шкодую, що не бачився з Тобою пiдчас нарад повної Консистерiї. Я думаю, що прийду бодай на одну сесiю, але в додаток до моєї недуги ще навістила мене iнфлюенза i я мусiв зi своiх планiв зрезигнувати.

З великою приємнiстю читав я в «Голосi» Твої спомини «Старими Стежками». Добре зробив, що вiдсвiжив для багатьох нас частину нашої iсторiї на новi землi.

Усього найкращого Тобi, добрий мiй друже!

Здоровлю широ,
Iван Г. Сирник.
Едмонтон, Алберта.
Червня 10/1971

Дорогий Павле!

Пишу, щоб Тобi погратулювати за написання в «Голосi» спомини з працi СУМК. Читаємо iх з великим зацiкавленням i буде-мо стежити пильно за появою дальших частин.

Бажаємо крiпкого здоровля й всього добра

Левко.

Я рiвнож одержав листи-признання вiд Всеч. о. I. Стуса та п. Андрiя Павлика.

ВОНИ ЧЕКАЮТЬ НАШОЇ ДОПОМОГИ

В сьогоднiшньому числi починаємо друкувати нарис-спомини про початки i дальшу працю української православної молодi в органiзацiї СУМК. Iз забуття виринатимуть на сторiнках постатi, якi, як каже автор, неначе новiтнi спартанцi йшли в народ та несли iдею «гiдності, самопошани, та самостiйности». Неодному з учасникiв тих повних молодечої романтики незабутнiх днiв, а також i тим, в серцях яких не погасло полум'я любови й пошани своєї вiри, культури, а зокрема рiдної мови, десь на днi душі заворушиться щось тепле i нiжне на згадку про тi часи. Правда, декого з пiонерiв того руху, на жаль, вже немає мiж живими. Хоч голови живучих покрились сивиною, а в душу декого можливо

закралась втома, а може й зневіра, то все ж таки в їхній пам'яті оживуть ті далекі часи, а перед очима їхньої душі пройдуть ряди тих, які 40 років тому були свідомі того, що вперше і найважливішим завданням народу, який не хоче стати погноєм для чужої, хай і не ворожої нації, є турбота за виховання здорового духом і тілом молодого покоління.

Якщо сьогодні далеко від України в деяких місцевостях Канади дзвенить наша мова більш чим в «суверенній» Україні, якщо в наших церквах молитва до Всевишнього лине рідною мовою та якщо усякі асиміляційно-англізаторські заходи відбиваються неначе горох об стіну, то це незаперечна заслуга того покоління, яке сорок років тому пройшло школу національного виховання в Союзі Української Молоді Канади. Це заслуга тих юних, запальних завзятців, які, як каже один з найкращих сучасних мовознавців, знали, «що рідна мова — це невід'ємна частина батьківщини, голос свого народу й чарівний інструмент, на звуки якого відгукаються найтонші й найніжніші струни людської душі. З рідною мовою пов'язані найдорожчі спогади про перше слово, почуте в колиці з материних уст, затишок батьківської хати, веселий гомін дитячого товариства й тихий шелест листя старої верби, під якою вперше зустрівся юнак з коханою дівчиною...».

Будуть і такі, які багато дечого оддали б за те, щоб ще раз можна було пережити ті незабутні дні, ту повну віри молодість.

І ось сьогодні, по 40 роках існування і праці СУМК-у, коли в Канаді повстало декілька інших українських молодіжних організацій, потреба і важливість організації СУМК ще збільшилась, бо більш як будь-коли ми усі зрозуміли істину, що від того, як виховуємо молодь, залежатиме наше існування в Канаді. Якою є сьогодні наша молодь — такими будуть наші громадські організації, такою буде наша Українська Православна Церква.

Жахом проймає, коли приглянутись чи прислухатись до вигляду чи думок сучасної американської чи канадської молоді. Ми далекі від того, щоб у кожному з бороною юнакові бачити дегенерата чи наркомана, ми не схильні «з легкої руки» засуджувати молоді за її революційність, за бунт проти т. зв. естаблішменту чи проти гіпокризії декого зі старшого покоління, але ми були, є і будемо проти всякого безбарвного космополітизму, чи лівацько російсько-імперіялістичного шовінізму, проти наркоманії і гнилизни брудних патлатих «апостолів реформаторів» які безтурботно валяються літом на травниках чи зимою в брудних колективних хатах.

Якщо це все ми усі знаємо, то якою ж мусила б бути наша радість, що серед отого бруду, здичавілого сексу і необмеженої анархії живуть, діють і турбуються вихованням своїх юних членів наші молодіжні організації, а зокрема організація української православної молоді СУМК!

Пишучи про це, нам хотілося б звернути увагу старшого громадянства на те, що ми мусили б докласти усіх зусиль для того, щоб піддержати тих молодих ентузіастів праці серед молоді, які безкорисно віддають свій час і знання. В сьогоднішніх зматеріялізованих часах всемогучого доляра, ми зобов'язані створити якнайкращі умовини праці для тих, які вміють і хочуть працювати серед молоді. Будемо також сподіватися, що провідники цієї молоді, пам'ятаючи про те, що української мови можна навчитися в державних школах, докладуть старань і подбають про те, щоби кожний СУМКівець, якщо не навчили його батьки, вивчив українську мову.

Наші сподівання і віра в це, що наша молодь піде слідами батьків до тієї ж мети, зобов'язує і наказує нам прийти не тільки до них з відкритим серцем, але й гаманцем, і коли оця молодь сьогодні звертається до нас з проханням фінансової допомоги для реалізації певних завдань, то треба сподіватися, що не знайдеться між нашими читачами такого, який би пожалкував, якщо не кілька—десять, то хоч би кілька долярів, на цю шляхетну ціль. Наші читачі, чи взагалі наше середовище не раз і не два давало доказ свого розуміння. Дасть вона й тепер. Ми в це злибоко віримо... не можна не вірити.

Микола Гнатів
редактор «Укр. Голосу».

1971

Павло Р. Яворський

СЛІДАМИ ВНУКА, ПО УКРАЇНІ

Літом 1989 року мій внук, Ярема Роніш був оден з групи українських студентів, що був на тро-тижневім курсі на програмі «Обмін Студентів Канади з «Малою Академією» у Львові. Два тижні він бував на науці в Львові а оден тиждень на Під Карпаттю в горах.

Дальше, тому, що наступила нова епоха, пробиваються проміння сонця Волі українського життя та напрям надії, що скоро таки буде Вільна Самостійна Українська Держава, я вирішив самостійно (як турист) таки відвідати рідний край моїх батьків та предків. Тим більше, що дня 16-го липня, 1990 року Україна проголосила свій «Суверенітет».

На жаль, перші кроки до поїздки в Україну, помимо того, що проголошено Суверенність, таки на глум треба звертатися до Російського Конзуляту о дозвіл (Візу), щоби відвідати Рідний Край — Україну. Ідучи як турист, треба вказати місцевости й дні побуту. Конзулят вимагає, щоби наперед заплатили 35.00 долярів за Візу й 40.00 долярів за телекс до Москви, для полагодження й

запевнення кімнат по готелях. Все це зарядження робиться по через так званий «інтурист». Коли вже є запевненні кімнати по готелях (котрі вибирає «Інтурист»), тоді ще треба оплатити перевіз автотуриста. Мене коштувало так: авто з лєтовища в Львові до готелю 25.00 долярів, з готелю та станцію потягу 25.00 долярів, в Чернівцях коштувало по 30.00 долярів в одну сторону, а в Києві по 40.00 долярів в одну сторону. Готелі по всіх трох містах були по 74.00 долярів денно.

Тому, що я мав запрошення з Варшави, від Др. Маріяна Бендзи, щоби по дорозі на Україну відвідати його. Моя подорож літаком Луфтанза була: Монреал — Франкфурт і Франкфурт — Варшава. З Варшави Полський літак «Лот» до Львова а з Києва до Парижу «Аерофлот». З Парижу до Монреалу — наш літак «Канадієн».

ВАРШАВА

У вівторок, дня 9-го жовтня я відлетів з Монреал. В Франкфурті треба було прохожатися на лєтовищу аж до 10.25 а вже на обідній час 12.00 год. я прибув на лєтовище у Варшаві. Полська контроля на лєтовищу була дуже коректна й чємна. При виході до мене приступив пан, котрий запитався мене чи я є Павло Яворський з Канади. Це був вже давно мені знайомий Др. Маркіян Бендза, профєсор богословія на Християнські Теологічні Академії та Варшавському уневерситеті. Ми з Др. Маріяном Бендзою знайомі ще дєсь з 1978 року, коли він був студентом й я час до часу йому пересилав гроші як стєпендію. Щоби кращє познайти наших читачів з особю Др. М. Бендзи подаю слідуєчі інформації:

Після одержання наукового ступеня доктора (1981 р.) на основі нової праці «Релігійна політика короля Яна Собєського відносно до Церкви Православної в Рєчипосполєтної обох народів». Центральна Комісія Кваліфікаційно до справ надає йому науковий ступєнь доктора габлітованого (1986 р.). Опісля Міністерство Народної Едукації дня 1-го червня 1988 р. покликали його на становище профєсора Християнської Богословської Академії. Тепєр Др. Бендза займає такі пости:

1. Кирівником Кафєдри Історії Всєленської Церкви.
2. Представником Православної Секції Християнської Богословської Академії.
3. Від місяця листопада вибраний Профєсором Християнської Богословської Академії — вищої державної школи.

Дня 11-го жовтня ми відвідали Християнську Богословську Академію, де я маю щастя зустрічати й говорити з Високопреосвященним Владикою Савою. Також по дорозі відвідали Варшавський уневерситет (де Др. Бендза гостив мене кавою). Рівнож відвідали

варшавський Архів, де там тепер студював молодий українець з Черновець (робив історичні досліді) Др. Балух Василь Олексійович. Він же мені радив в Чернівцях потелефонувати до декана Історичного факультету, Декана, Др. Юрія Макара Івановича.

По дорозі, коли ми проходилися, Др. Бендза показав мені двері до каплиці української уніяцької церкви. Це є будинок високий на кільканайцять поверхів, й там в середині приміщується місце уніяцької громади. Йшли попри резиденцію Кардинала Глемпа. Як мені оповідали, то Кардинал Глемп завершив хіротонію над уніяцьким єпископом владикою Мартиняком.

Дальше, в наші прогулянки по Варшаві, відвідали редакцію «Українського Слова» де я мав довшу розмову з редактором. Ще одне з дуже важних місць у Варшаві, що є історичним та дорогим для українців, а це кладовище біля каплиці в околиці так званої «Волі», де знаходимо похоронених укр. заслужених людей: Ген. Хорунжий Сальський, Ген. Хорунжий Куц і Ген. Хор. Безручко та численні офіцери й вояки армії Української Народної Республіки.

В п'ятницю дня 12-го жовтня рано загостив до Др. Бендзи Др. Василь Олексійович Балух, котрий мені радив відвідати український Університет у Чернівцях. Ми всі три відіхали на летовище у Варшаві — бо о годині 14.30 літак «Лот» відлітав до Львова.

Митова контроля була професійна й скоро. Ми попрощалися і я перейшов до кімнати чекати на свій відлет до рідної України. На літак я сидів біля молодого чоловіка, (котрий мені виглядав на американця) коли я його запитав по англійськи, чи він є американець, а він поглянув на мене й побачив, що я маю відзнаку з Тризубом й почав до мене говорити по українськи. Цей пан був молодий український адвокат на ім'я Андрій Филипівич, з Філадельфії. Він був в дорозі до Львова а тоді дальше на Під Карпаття, їхав по справам адвокатських. Батьки п. Филипівича прибули до С.Ш.А. після другої війни, але він роджений в Німеччині. Знамимито говорив українською мовою. Це вже була його друга поїздка на Україну. Перший раз їхав поїздом з Будапешту до Львова. Нарікав на подорож потягом (вагони брудні), а потяг щедесь за часів «бабки» Австрії. Отож тепер рішив летіти «Лотом» Нью Йорк — Варшава — Львів. На жаль, ми були в почекальні дві години, й не знали, що ми вдвох українці.

ЛЬВІВ

В літаку заповідають, що ми вже наближаємося до Львова. Видно через вікно вже дахи хати, котрі покриті червоною черепиною. На душі робиться якось моторошно — невжеж це таки ось,

ось, буду висідати на землю князя Володимира, Ярослава Мудрого, Сагайдачного, Хмельницького, Мазепи та короля Данила...

Аеропорт в Львові, це така маленька будівля — мабуть, що це прямо перероблено з якоїсь хати. Там працює три службовці. Один, котрий перевіряє паспорта, а другі двоє перевіряють (контролюють) багаж. Митовий урядник, котрий перевіряв валізки, звернувся до мене російською мовою. Я йому відповів, що я є українець з Канади й сподіюся, що в столиці Західної України — Львові, будуть говорити українською мовою. Він тоді звернув мені увагу на те, що я ще не виповнив своєї «Деклярації». Я знова йому звертаю увагу на те, що Декларация є на польській мові, котрої я не розумію. Питаю, чому в Львові, Україні Декларация є на польській мові а не на українській чи англійській? Під кінець, я його питаю, чи він є українець, як що так то прошу подати руку, бо бажаю привітатися з першим українцем на рідні Україні. Ось так й ми подали собі руки.

Перед виходом з кімнати, міліціант просив, що коли там є п. Яворський, що на нього чекає пан з Інтуриста. З дверей я почув голос молоденького Юри Чолія, (котрий був в Канаді на обміні студентів й ми його гостили) пане Яворський, ми на Вас чекаємо. При дверях була більша громадка людей (це мої племінниці з родинами) котрі приїхали чотириста кілометрів аж до Львова, що би вперше зустріти дядька з Канади. Від Аеропорту до готелю Дністер, це мабуть не більше як 15 хвилин їзди автом (за що в Канаді Інтурист поррахував в мене 25.00 доларів).

Готель Дністер побудований на горбочку (недалеко церкви св. Юра), перед готелем є малий лісовий парк в далі площа перед університетом ім. Івана Франка. На цій площі стояв великий пам'ятник Леніна, тепер тільки розрите місце; пам'ятник демонтували. Як мені оповідали, то під пам'ятником знайшли масу пам'ятників, котрі були забрані з кладовища Личаківського — прямо з гробів, це для того, щоби збудувати солідний ґрунт під тов. Леніна.

Субота дня 13-го жовтня, це мій перший день оглянути місто Львів. Рано до готелю загостили до мене: Андрій, п-ні Іванка, п. Юра і Слава Чолій. Вони так рішили цілою родиною супроважати мене по славному й історичному місті Львові. Між іншим, я бачив український університет ім. Івана Франка, відвідав редакцію «За вільну Україну». Тут я мав можливість коротенько передати привіт від українців з далекої Канади. Вів розмову з заступником редактора, котрий мені подарував перше число часопису, котре є під датою 1-го липня, 1990 року.

Неділя, 14-го жовтня.

Ще в Канаді я вирішив, що маю відвідати Храм св. ап. Петра і Павла, де настоятелем є Протопресвітер Володимир Ярема. Це є

історичне місце, бо тут було вперше проголошено відродження Української Автокефальної Православної Церкви в 1989 році. Ще перед своїм виїздом в Україну, я від моєї родини оплатив через Склад Церковних Річей нашої Церкви в Канаді суму 400.00 доларів за повне облачення (ризи священичі), що були вислані до Дніпропетровська. Тепер я у Варшаві купив ще матеріял на одні ризи та передав на руки Управи Громади, за що мені видав о. Ярема посвідку. Далше, від родини Володимира і Анни Ленько в Монреалі я передав на УАПЦ в Україні 200.00 канадських доларів, а від себе ще три молитовники «Добрий Пастер», що були видані за благословіння Високопреосвященного Владика Іоанна Теодоровича.

Українська Автокефальна Православна Церква в Україні зараз створила Комісію, для того, щоби видати Молитовника на чисто українські мові. Як мені сказав о. Ярема, Молитовник буде виключно на українській мові, так, щоби виключити всі старо-словянські вирази та слова.

В церкві св. ап. Петра і Павла служить три священики. Літургії за таким порядком: від 7—9, друга від 9—11 а третя від 11—1-ої. Храм заповнений вірними, так, що на стінах на дворі є голосники й вірні слухають богослуження на церковній площі.

Після обіду відвідую Лишаківське кладовище (цвинтар). Кладу квіти на могили, перед пам'ятником Івана Франка, Вол. Івасюка і Соломеї Крушельницької. На могилах всіх наших визначних людей горять каганці (це в шклянні посуду в олії є гніт). Перед пам'ятниками маса живих квітів, котрі прохожі купують перед брамою входу й кладуть на могили.

Підчас могого тро-денного побуту в Львові, я мав щасття бути запрошення до трох українських родин домів: Інженер Андрій Чолій й його дружина пані Іванна, котра є учителькою в малі академії; пан Петро Дацко, котрий мене запросив до свого дому на перекуску, зараз після богослуження в церкві. Вечером я був запрошений до дому проф. Олександра Попеля й пані Мирослави.

Професор Олександр Попел, доцент теоретичної фізики на Львівському університеті як також є депутатом до Міської Управи Львова як завідуючим організаційним відділом Обласного Виконавчого Комітету Львівського Уряду. Пані Мирослава (Таня), є учителькою Малої Академії в Львові. Вона бувала цього літа в Канаді як одна з провідників обміну студентів. Вони мають двох синів, Арсена літ 16 і Денніса літ 11.

В понеділок дня 15-го жовтня я ще оглядав місто Львів. На обід я був запрошений Директором Бруварні, котра достачає пиво на Львівщину й Іванофранківщину. Директор п. Гура Степан Григорович є Генеральний директор Львівського виробничого

об'єднання «Колос». Підчас обіду пан Гура передав мені запрошення на святкування 275 ліття Львівського пивозаводу. Запрошення є формі картки де пише слідуюче:

Хмелись золотокоса осене,
Благослови напій янтарний!
Уклінно ми Вас просимо
На уродини нашої броварні.

«Шановний пане Яворський, П. Р.

Трудовий колектив запрошує Вас
приняти участь у святкуванні 275-ї
річниці пивозаводу, яке відбудеться
26—27 жовтня 1990 року за адресою
вул. Клепарівська, 18.

Початок о 15-й годині.

Директор Гура відвідав Канаду в справі познайомлення з канадськими броварнями у виробі пива. Він був в місяці вересні, та відвідав міста Торонто, Вінніпег, Саскатун й Монтреал. В Монтреалі інженер Андрій Роніш зарядив можливість відвідати броварні, котрі виробляють пиво на методі хмелю й ячменю.

Вечером о годині пів восьмої родина Чолій мене відпроварили на львівський залізничний двірєць в дорогу до Черновець, що тривала п'ять годин часу. При поїзді зустрічають представники «Інтурист» й везуть мене до готелю Черемош. Десять хвилин їзди автотом, мене коштувало 30.00 долярів, що треба було оплатити долярами в Монтреалі. Готель Черемош, це є ново збудований, як кажуть, мадярами, котрі привезли з Мадярщини свій будівельний матеріал.

Вівторок дня 16-го жовтня зараз по восьмі годині, по мене приїхала родина, щоби повезти в село, де родилася моя мама — колись Сеньків а потім Богданівка, а тепер знова перемінили на Сеньків. В бюро Інтурист, мені кажуть, що я не можу їхати автотом з родиною, але мушу їхати автотом Інтуриста, за оплатою 100.00 долярів. Я категорично відмовився, кажучи, що мені в Конзуляті сказали, що як турист можу їхати де я хочу. Кажу, що в Канаді доляри не ростуть на деревах... Пані стало соромно за те, а зрештою Москва втратила сотку долярів. З Чернівець їдучи дорогою, котра простягається на Заліщики і Тернопіль, при дорозі стоїть хрест обгороджений плотом. Мені оповідає двоюрідний брат, що тут похований Тарас Бульба, котрого ляхи спалили. Легенда є, що коли його палили, то він кричав до хлопців втікати в ліс. Оце справді в народі існує повір'я на підставі повісті Миколи Гоголя. Біля хреста бачимо жмут живих квітів. Погода чудова, дорога

в'ється через багато сіл... переїжджаємо ріку Дністр, що пливе розлогою долиною недалеко від села. Чудовий краєвид, як мені казали ще в Канаді, що ся частина України є «українська ревієра». Тоді коли в Львові темература була 18 с. а тут було 24 с. й вище. Ми заїжджаємо прямо на кладовище; тут вже чекає на нас священник з дяком та група селян. Йдемо помолитися на могилах моїх предків. Священик служить панахиду. В селі рідня вітає при вході великими снопами живих квітів. В селі я мав нагоду бувати в трох хатах. Відвідав церкву в котрі колись молилася моя мати, дід і баба та їх предки. В хаті однієї моєї племінниці також прибув директор місцевої школи, котрі має звиж двісті-п'ядесять учнів. В тій школі учителює моя племінниця, Білокінь Марійка. Панує всюди українська мова та глибока національна свідомість. Значить, що Україна живе й проквітає й на селі немов та червона рута. Вечером вертаюся назад до готелю «Черемош» в Чернівцях. В селі я залишив оден молитовник «Добрий Пастер», котрого передали для священника У.А.П.Ц. в селі «Шупарці». Священик просив, чи він може служити літургію з цього молитвеника по селах, котрі він обслуговує, чи тільки в «Шупарці»? Він обслуговує такі села: Шупарка, Венятинці, Новосілку і Королівку. Також він просить, чи можна переслати з Канади ризи. Я від себе й родини вже подарував для УАПЦ в Україні два священничі облачення (ризи) й сім молитовників «Добрий Пастер», може хтось, що живе в Канаді з тих околиць, буде так щедрий й пожертвує ризи для священника.

Дня 17-го жовтня, це день для оглядин міста Черновець. Ріка «Прут» перетинає — біжить через місто. По обіді відвідую черновецький університет. При вході — брамі стоїть сторож. Кажу йому, що я гість з Канади та що я телефонічно говорив професором Макар Юрій Іванович, котрий мені пообіцяв, що хоч він занятий в той час, то хтось буде мене супроводжати на оглядини університету. Тут тільки що виходила пані, котра коли довідалася, що я з Канади, то радо погодилася послужити. В наші дальші розмові я довідався, ця пані є Др. Жанна Максимич є професор на Українському Державному Університеті, її муж проф. Михайло Петрович є професор французької мови. Пані дальше ще познайомила мене з проф. Віктор Фріліх. Ми вперше відвідали славний «Мармуровий Зал», а після будинок університету як також й Семінарську церкву колишнього теологічного факультету. В Церкві між групою студентів я мав приємність зустріти студентку з Саскачевану, котра ще мала чотири місяці навчатися, пока поверне до Канади. Ця студентка була панна Катерина Шабель з Айтуна, Саскачевану.

Я мав приємність гостити Др. Жанну й Михайла Петровича на вечері в готелі Черемош. Після ми попрощалися й я відіхав автотуриста до потягу в дорогу столиці України, Київ. Потяг від-

їзджав з Черновець о годині 8.30 вечора. Подрож тривала 14 і пів годин. Помимо того, що потяг старий, брудний та далеко від того, що в нас першої кляси. В Канаді я оплатив 69.00 долярів а на білеті, що мені виписали в Інтурист зазначено 36.50 карбованців. В 7-ій годині ранку переїзджасмо місто Винницю. Попри залізничу дорогу видно дерева, багато берези й других не високих дерев. Це мені нагадувало дорогу в Манітобі, коли їхати з Давфин до Сван Ривер і Канора. Густий туман покриває землю... Видніють села. От це справді наша Україна, де колись в мінувшині, глибині історії наша славне козацтво гуляло... Україна історії гетьманів, Шевченка, Петлюри та славної армії Укр. Народної Республіки!

КИЇВ

В Київі, столиці України тогож дня (18-го жовтня), студенти України закінчили свою голодівку на смерть. Тут брали участь в голодівці студенти з Львова, Черновець та других частин України. Ця подія є паралельною, як колись в 1918 році студенти пішли в бій під Крутами за Волю Самостійної Сувереної Незалежної України!

Друга подія: город Київ готувався вітати Патріярха Мстислава. Як реклямували відозви — афіші, в Львові, Чернівцях й в Київі: Патріярх Мстислав, перший Патріярх Українського Народу! Україна живрела полум'ям цієї історичної події... Свята Софія чекала, щоби в її врата в'їхав Його Святість Патріярх Мстислав Української Автокефальної Православної Церкви в Україні й вільному світі!

Авто «Інтурист» привезло мене з київської залізничної станції до готелю «Либедь». Готель побудований біля площі «Перемоги». На проти готелю в сторону до Шевченківського бульварду недавно відкрили приміщення «РУХУ». На стіні будинку, є афіші про приїзд до Київа, дня 20-го жовтня Патріярха Мстислава. Дальше знова афіші, котрі реклямують про голодуючих студентів. Як член «Прихильників Руху» в Монтреалі, я рішив відвідати це приміщення. Рух міститься на двох: другий й третій поверх будинку. Синьожовтий прапор гордо повіває над будинком. В приміщеннях маса молодих людей, хлопці й дівчата (мужчини й жінки). В одному бюрі зустрічаю Народного Депутата, Михайла Гориня, котрий тільки що повернувся з відвідин Америки й Канади. На другий день тут маю щасття зустріти Народного Депутата Бурлакова з Трускавець — Львівщини. Велика несподіванка — бачу тут в бюрі є військовий чоловік, мабуть, міліціонер з перевязоною синьожовтою лентою на ліві руці. Ось це справді живий дух Шевченка!

П'ятниця 19-го жовтня рано телефонує до мене до кімнати кореспондент Радіо Київ, п. Олександр Дикий, він бажає мати зі

мною інтерв'ю для програми «Радіо Київ Почтова Скринка». Наша розмова, інтерв'ю, тривала майже пів години часу. Кореспондент просить мене, щоби я погодився бути їх представником-кореспондентом на Канаду. Рівнож обіцяв мені вислати тасьму нашої розмови-інтерв'ю.

Ще раз відвідаю будинок «РУХУ». Тому, що я бажаю відвідати св. Софію — й головню, що хочу йти на піхоту. Я рішив попросити когось з молодих людей, щоби мене провів. Кажу, що я заплачу за час тій особі. В між часі зустрічаю тут молодого чоловіка, котрий є редактором часопису «Культура і Життя». По короткі розмові, довідаюся, що як редактор так і кореспондент «Радіо Київ», а вчора вечером зустрів ще Др. Володимира Клименка з дружиною, котра також є дентистом — всі мені заявили, що були учнями професора Василя Яременка, котрий в 1989 році мав виклади на альбертійськiм університеті.

Двоє молодих людей ласкаво погодилися провести мене до собору св. Софії, панна Оленка Зарицька, котра працює в бюрі РУХУ на компютері і оден молодий мужчина, що вертався на свою працю — казав мені, що працює як «водій». Так мені посщало йти вперше до «Золотих Воріт» а потім побачити св. Софію. Це є пам'ятка архітектури XI—XVIII століття.

Субота дня 20 жовтня в годині 10.25 авто «Інтурист» везе мене на летовище «Борисполь». В авто ще оден молодий мужчина їде зі мною. Він був одітий як «кавбой». Питаюся його чи він є американець? Він мені відповідає, що він є Українець з Нанаймо, Б. К. імя Петро Волощук. Його бабця родом з Києва, а мати є «Шотляндка». Він приїхав, щоби відшукати рідню. Тому, що він не говорить українською мовою, по обіцяв навчитися мови й на другий рік знова приїхати. Ми вдвох товаришували аж до Парижу — тоді він полетів до Англії а я на другий день до Монтреалу. На летовищу в Києві випадково зустрічаю українця з Парижу, Франції, а ц еп. Маріян Коузан композитор, котрий вертається з України, де був учасником музичного фестивалю. Він бував в Канаді: Монтреал, Торонто, Винніпег і Едмонтон. Просить передати привіт для піяністки в Монтреалі Люби Жук, котра користає з його композицій й части грає.

Восьмиденний побут, це немов сон в Україні! Незабутним є те, що вечером дня 20 жовтня мав прибути святійший Патріярх Української Автокефальної Церкви Метислав. На жаль я вже ранно того дня мусів покидати Україну.

МАНДРІВКА ПО ЗАХІДНІ УКРАЇНІ

Весна на Україні... Україна поволі прокидається з глибокого московського сну, й починає покриватися квітами й зеленню національного відродження.

Що денно слухаючи радіо передачі по «Радіо Київ» з України, таки спонукує душе, ще раз відвідати край батьків — Україну. Цей раз мене переконує доня, щоби знова їхати разом з ними на Україну. Рішаємо поїхати: доня, її муж Андрій та внук Ярема. Для Яреми й мене це вже друга поїздка на Україну; він був три тижні в 1989 році по програмі обміни українських студентів, а як турист в осені 1990 року на вісім днів.

Нам роблять запрошення з України, інженер Гура Степан Григорович і інженер Чолій Андрій Богданович. Гура Степан Григорович є генеральним директором Львівського пивозаводу «Колос». Дістати запрошення з України, це забирає там багато праці й труду. Все йде по старі схемі комуністичної системи. На жаль, в Україні немає міністерства, котре займається туристами. Все треба полагоджувати по через «старшого брата» в Інтурист.

Тому, що Ярема перебував на одно-місячних студіях архітектури в Венеції, вирішили зробити подорож по Європі поїздом.

Дня 12-го червня моя доня, Донна її муж Андрій й я відлітаємо з «Мірабель» Монреал до Амстердам і далі до Бруксель. Через два дні оглядаємо місто Бруксель а вечером дня 14-го червня ідемо поїздом «Юрейл» через Францію, Люксембург, Швайцарію до Венеції в Італії. Моїм товаришем в кабіні (спальні) був молодий чоловік, уродженець в Бельгії, адвокат по професії на імя Іван Корсак Кулагенко — внук російського князя, котрого дід (князь Воронцов) поселився після революції в Бельгії. Отож ми в двох вели цікаву розмову. Говорили про сучасний стан в Советськїм Союзї та про можливість повстання вільних незалежних республик, а між ними й України.

ВЕНЕЦІЯ

В сім годин ранку приїжджаємо до Мілано. Тут прощаюся з своїм товаришом подорожі як й рівнож треба пересідати на другий поїзд в дальшу дорогу до Венеції. Десь в обідній час ми вже таки на пероні у Венеції. Тут нас чекає Ярема. Забираємо свій багаж та ідемо до берега каналу, де всідаємо на лодку й пливемо каналом на другу сторону до «палацу» де будемо всі разом ночувати.

Тут погода чудова. Аж за дуже горячо й вогко. У Венеції немає автомобілів ні автобусів чи трамваїв. По каналх всюде курсують «гондоли». За перевіз платиться так само як на автобусі. Ідемо оглядати Венецію. З окрема церкву сан Марко, що була проектом рисування Яреми. Професор Родислав Жук з Мигілл університету в Монреалі (де Ярема студіює архітектуру) був оден з професорів відповідальний за студії студентів у Венеції.

Місто Венеція є старинне, цікаве й історичне. Це є місто тури-

стичне. По над все треба мати на увазі, що тут все є пристроєне для туристів й тому дуже дороге. З окрема, треба мати на увазі, що хочай тут дуже багато готелів, то все-таки кімнати в них є дорожчі чим де інше по містах.

В неділю, дня 16-го червня ідемо до міста «Равенна». Тут Ярема бажає побачити й відрисувати церкву св. Віталія, котра була збудована десь в половині четвертого століття. Тим більше, що ця церква св. Віталія була православною церквою.

Вечером дня 16-го червня, виїжджаємо потягом з Венеції через Швайцарію, Австрію й Магярщину до Будапешту. В наші кабінні нам товаришує молодий мужчина. Ми цілий час між собою розмовляємо українською мовою. Але, коли приходить митовий урядовець, то тоді розмовляємо з ним (залежно від країни) в Швайцарії по французьки, а Австрії по німецьки чи по англійськи.

Для нашого товариша подорожі це стало дуже цікавим. Він нарешті таки звертається до нас англійською мовою й питає, хто ми є та якою мовою ми між собою розмовляємо? Кажемо, що українською мовою. На жаль, він про українців ніколи не знав — помимо того, що він був родом з Коннетісон, С.Ш.А. Він далі нам заявив, що пильно прислуховувався до нашої розмови, але ні одного слова не міг зрозуміти.

ЧУДОВА ПОДРОЖ ПОЇЗДОМ

Прийшлося сидіти цілу ніч. В Європі треба резервувати (замовляти) місце на поїзді 24 години наперед. На жаль, ми не могли цього робити, бо там компютері не працювали. Раненько зі сходом сонця, ми вже переїжджаємо границю Швайцарії. Австрія має прекрасні крайвиди. Можна бачити, що ця країна є богата. За кілька годин їзди, ми вже в славному Відні! Відень знайомий українській історії та нашим предкам. Бангоф (двірєць) дуже модерний. Тут нам треба пересідати за пару годин на поїзд, котрий іде через Будапешт аж до Београду. Для пам'ятки, ми обідаємо у Відні. Пересідаємо на поїзд Югославянський. Ідемо до вагону-ресторану на шклянку вина й каву. Ми вже почуваємося таки близько до України. Говоримо по українськи, а два кельнері-серби стараються чемно нам прислужувати. Робимо фото-знімки на пам'ятку. Тут дуже спека — поверх 35 степенів целсія. Потяг, котрий відходить Будапешт — Львів о годині восьмі вечера вже немає місця. Нам приходить чекати дев'ять годин часу аж до 12 о пів-ночі. Маємо багато часу, тому йдемо оглядати місто. В туристичнім бюрі, нам порадили йти на обід до гарного Чеського ресторану «Прага». Це справді першої класи ресторан, вповні охолоджений та чистенький. Служба тут розмовляє тільки мадярською мовою. На щасття знайшовся оден кельнер, котрий знав німецьку мову. Отож Ярема й я мали нагоду розмовляти з ним.

В ДОРОЗІ НА УКРАЇНУ

Після довгого чекання, на решті десь пів дванайцятої ночі вже приїхав наш поїзд, котрий йде через Львів аж до Москви. Маємо кабіни першої кляси. Це значить, що по дві особи на кабіну. В потязі страшна гаряч; немає жодного охолодження. Вікна в кабінах не відкриваються — тільки на коритарні. Пані, котрі відповідають за вагон, з нами говорять українською мовою. Рано десь о годині шості, ми вже на українські границі «ЧОП». Тут поїзд затримується на чотири години часу; міняють колеса під вагонами, котрий продовжує хід далі. Контроля паспортів й багажу. Митові урядовці, це наші молоді чоловіки, котрі з нами говорили чистою українською мовою й були чемні. Біля десятої години дня, ми нарешті вже починаємо нарешті їхати. Зараз за границею вже місто Мукачів. З потягу через вікно бачимо там далеко на високій горі замок. На жаль, це було за далеко, щоби можна було зробити фото-знімку з першого замку на Україні.

Дорога в'ється по підгір'ї Карпат через мальовничі села й містечка. Це таки рівняється до краєвиду Австрії — тільки можна зауважити, що тут більше бідно. В кожнім селі й містечку бачимо українські церкви. Робимо фото-знімки через вікно вагону. Тому, що нас їде чотири особи (родина) нас таки все цікавить, бо це таки наша Україна. Тим більше, ось ми є три генерації народжені в Канаді.

У вагоні постійно грає музика й спів, та на жаль російською мовою. Тому я йду до пані, котра відповідає за наш вагон й питаю її, хто відповідає за програму. Кажуть мені, що «Міша». Я звертаюся до нього, й кажу йому, пане Михайло, чи ви не думаєте, що то національний гріх, щоби на землі Шевченка лунала руська пісня й музика. Всі три пані (служба вагону) кажуть мені, що вони погоджуються зі мною. Пан «Міша» Михайло не дуже погоджується. Кажу йому, що ми українці з Канади (а нас є чотири) бажаємо української програми. Зрештою, кажу йому, що в них для світу проголошують демократію та «гласність», отож всі три пані й нас четверо з Канади домагаємося української програми. Наш п. Михайло нарешті таки послушав мене, й вже аж до Львова ГРИМІЛА українська пісня й музика. Якось так сталося, що за помилку він наставив касетку, де було промова Володимира Яворівського на Верховні Раді, де він громив комуністичну партію. Але скоро з орієнтувався й перервав та почав знова українські пісні — включно з славним «Реде Та Стогне» Т. Шевченка.

В сусідній кабіні їхали дві московки, котрим не подобалася українська програма. Вона вийшла на коритир й виключила голосник. Тоді я в своїй кабіні включив та цілу силу голосно ще й двері відкрив. Ось так нам прийшлося українізувати поїзд Будапешт — Львів — Москва.

Чудовий краєвид на просторі доїзджаючи до славного міста Львова! Та пригадується мимохіть про події Львова, що приходилося читати в повістях, про Першого Листопада, 1918 року, коли в той день вперше було проголошено Самостійність Галичини!

На двірці в місті Львові нас чекають ще від восьмої години ранку, коли ми мали приїхати на першій поїзді: пані Мельник з донею Лілею, пані Іванна Андріївна Чолій з сином Юрою та донею Ярославою. Ідемо автом (таксі) до помешкання родини інженера Андрія Чолія, котрий живе в будівлі собору св. Юра. И тут продовжується велика спека. Значить, що ціла Європа переживає стан такої спеки. Цілими днями в товаристві родини Чоліїв оглядаємо історичне місто Львів.

Дня 21 червня завдяки пані Ларисі Свердлик, з котрою я мав можливість говорити по телефону в Монреаль, коли вона була з хором «Дударик», вона мене познайомила з о. Прот. Ярославом Дуда. Отець Ярослав Дуда лишив пані Ларису Свердлик в школі, де вона працює, а ми поїхали відвідати о. Віталія Політило, ректора Львівської Духовної Семінарії Української Автокефальної Православної Церкви.

Ведемо майже одно годинну розмову з о. Ректором. Він мені оповідає, що Семінарія тепер є єдиною для УАПЦ. Раньше були Семінарії в Києві, Тернополі й Львові. Зараз всі три є під одним дахом у Львові. Тут тепер навчається сто учнів, кандидати на священників цілої України УАПЦ. Тут 28 священників викладають-навчають різні предмети богословія. Від себе я жертвую сто американських доларів на Семінарію. Також передаю брошурку, котра була написана священником в Канаді з нагоди 50 ліття комуністичного голоду на Україні, де автор каже, що то була Божа воля. Значить, зовсім оправдує комуністичні партію-Сталіна, що знищили десять мільйонів українського населення на Україні. Україна авторви цієї брошурки ніколи не простить. Для о. прот. Ярослава Дуди я подарував молитвенник «Добрий Пастер», котрий був впорядкований і приготовлений до друку одним з перших наших священників У.П.Ц. в Канаді, св. п. о. С. В. Савчуком. Каже мені о. Ректор, що на днях в них гостив о. Степан Ярмусь з Канади й привіз їм ладану. Духовна Семінарія до тепер не одержала жодної фінансової помочі з діаспори. На підставі теперішньої валюти виміну американського доляра є від 27 до 30 карбованців. Як сказав мені о. Ректор, що за сто американських доларів можна вповні оплатити всі кошта студента на курсі богословія через цілий рік.

Неділя дня 23-го червня, пані Катерина Павлівна Гура йде зі мною до найстаршої української церкви у Львові 13-го ст. — церква св. Миколая. Церква не є далеко від помешкання п-ства Гура, однак Степан Григорович Гура нас підвозить своїм автом.

Церква не є велика, але за те чудова й прикрасно розмальована. Це справді український музей. Всі ікони є прикрашені українськими вишиваними рушниками. Тут служать два священники, оден з них це вже мені знайомий о. прот. Ярослав Дуда. Вже другий раз на моїм життю я сповідався на Україні. Церква вповні заповнена — оден священник служить св. літургію від 9—11 а другий від 11 — до 1-шої по обіді. Обидва священники мають прикрасні українські вишиті ризи. Тут відразу проявляється український національний дух. Значить, що церква служить й Богу й українському народу!

Цього дня в домі родини Степана Григоровича й пані Катерини Павлівни є прийняття для нас. Тут є обидві родини, Гури й Чоліїв, котрі старалися для нас о «запрошення» для відвідин України.

Дня 24-го червня о. прот. Ярослав Дуда своїм автом везе мене до бюро «Львівсько-Галицька Митрополія» но. 91 вул. Личаківська. Тут тепер заступає митрополита Іоанн Впреос. Владика Епископ Данило черновецький й буковинський. Українська Автокефальна Православна Церква тут закупила перший поверх будинку — досить обширне приміщення. Владика Данило тут урядує — повно священників й світських людей. Кажуть мені, що світські люде, це представники з різних церковних громад У.А.П.Ц., котрі мають різні справи для предложення Владиці як й рівнож представники, котрі є від громад, що бажають мати призначення священника для їхньої громади. Впреос. Владика Данило, це ще молода людина, бо роджений в 1947 році. На мої зустрічі з Владикою були присутні о. митрат Віталій Полетило, Ректор Духовної Семінарії У.А.П.Ц., о. прот. Ярослав Дуда й ще другі священники, котрих імена я не записав. Наша розмова тревала біля години часу. Владика Данило цікавився життям православних українців в Канаді. Я йому сказав, що грецька патріархія не цікавилася українською православною царквою від часів її засновання в Канаді 1918 року, аж ось нарешті рішили визнати нас, що українців в Канаді є православні й мають свою церкву.

Владика Данило дальше мені сказав, що коли було проголошено відродження Української Автокефальної Православної Церкви, то провід тоді був звернувся з проголошенням до всіх Українських Православних Владик, та на жаль, тільки одержали відповідь від Владики Митрополита Мстислава (тепер патріарха).

Від себе я зложив на руки владики 25.00 кан. долярів пожертву на церкву. Після подарував Владиці молитвенник «Добрий Пастер», котрий є першим нашим українським молитвенником ще за благословення владики Іоанна Тедоровича — укладу о. С. В. Савчука.

Прощаюсь з Владикою Данилом й ідемо в гостину до о. прот. Ярослава Дуди. Два молоденькі синочки о. й добродійки Дуда співають в хорі «Дударик». Минулого року синки о. Дуди були в

Сполучених Штатах Америки й Канади. В родині є п'ятеро дітей. Родина живе на передмістті в ново збудованім комплексі (апартамент). Отець Дуда щодня служить в церкві від години восьмої рано до десятої.

В дорозі до помешкання моїх господарів, о. Дуда ще мене запрошує відвідати «Стрийський» парк. Це оден з найкращих парків міста Львова. Через годину часу ми проходилися по парку й о. Дуда пояснював мені про різноманітні дерева та квіти.

ВЕЧЕРЯ-ПРИНЯТТЯ НА БРОВАРНІ

Наше прийяття було заряджено в одному льоху — тепер ресторану в броварні. Це справді була гетьманська вечеря-прияття. Гості з Канади мої діти: Андрій Роніш його дружина, Донна і син Ярема, інженер Андрій Чолій з дружиною Іванною та сином Юра й донечка Ярославка. Тут на вугіллі припікали дуже смачного шашлика. В цьому льоху-ресторану, це немов в замку що тільки минулої осені обходив своє 275 ліття існування.

Ще перед вечерю пан Степан Григорович Гура нас водив по всіх галузях львівського пиво виробництва. Важне є те, що на щоглі повіває синьо-жовтий прапор!

МІСТО КРЕМЕНЕЦЬ

Дня 24-го червня Степан Григорович zorganizував поїздку автом до міста Кременець, це колись на Волині а тепер в Тернопільській області. Ця поїздка була zorganizована з окрема для родини Роніш, бо інженер Андрій Роніш там родився. Батьки п. Андрія виїхали на Захід, коли Андрію було тільки вісім місяців життя.

БЕРЕСТЕЧКО «КОЗАЦЬКІ МОГИЛИ»

Дня 26-го червня раненко ми виїхали до Берестечка (двома автами) щоби відвідати історичне й святе місце Музей Заповідник — «Козацькі Могили».

«Ой чогож ти почорніло

Зелене поле?»

Почорніло я од крови

За вольную волю.

Круг містечка Берестечка

На чотири милі

Мене славні запорожці

Своїм трупом вкрили

Т. Шевченко.

Вступ-пояснення в брошурі про «Козацькі Могили», сказано так: «є куточки в нашій країні, де сама земля промовляє до нас голосами предків, де минуле видається таким близьким, де живе історія Батьківщини. Одним із таких куточків є музей-заповідник «Козацькі Могили», розташований на острові Журавлиха, що поблизу села Пляшева Червоноармійського району на Ровенщині. Саме тут у буремні роки визвольної війни українського народу під проводом гетьмана Богдана Хмельницького в 1651 році відбулася одна із значних битв в історії України, відома як Берестецька битва».

«В 1910—1914 там побудована храм-пам'ятник — Георгіївську церкву, в підземеллях якої зберігаються численні останки загиблих на полі бою під Берестечком козаків і повстанців». «Сюди ж у 1912 році з сусіднього села Острів перевезено Михайлівську церкву — один з найкращих зразків української дерев'яної архітектури середини 17-го століття в якій, за народними переказами, на передодні битви побував Б. Хмельницький».

Між Михайлівською і Георгіївською церквими є під земний прохід, що сполучає обидві церкви. Обидві церкви мають дуже багато старинних чудових ікон. Це є історична пам'ятка минулих віків українського народу. Дальше через річку серед поля висипана могила й там поставлений великий хрест, де як раз в неділю дня 2-го червня відбула ся там велика національна подія, свято в пам'ять поляглим там козаків за волю України. Там тоді служив патріарх Київський й всеї України його святість Мстислав 1-ий. Завдяки пані Лариси Сverdлик, я був запрошений на свято відкриття першої книжки для українських шкіл в Україні, «Українська Література» 7-ий клас. Два автори цюї книжки мені підписалися в мої книжці, котру я купив й привіз напам'ятку до Канади. У Львові відвідуємо Український Національний Музей (колись музей митрополита Шептицького). Тут знаходяться старинні ікони з різних областей України. Це справді скарбниця українського народу. Тут працює Галина Петрівна Троян, котра супроводжає туристів по музею й дає вичерпаючі пояснення. Тому, що Ярема (мій внук) студіює архітектуру, його цікавить відвідати будинок архітектури. Тут відповідальною особою є пані Ковбель, котрі минуло вже 86 літ життя. Вона собою представляє справді душу України та її минувшини. Маємо приємність поговорити майже годину часу. Шанована пані Ковбель нам оповідає докладно про часи й життя під комуністичною владою. Вона радіє, що діждалася промінів сонця ВОЛІ й недалекої будучности таки Вільної Української Держави.

Дня 27-го червня, інженер Андрій Чолій організував для нас поїздку до міста Калуша — там живуть його батьки, брат Борис й сестра Наталка замужна за Остапа Миколаевича Поташика. Брат Борис був на службі зараз після вибуху аварії в Чорнобилі.

Він також є депутатом до міської управи міста Калуша.

З Львова їдемо автом по через села в сторону міста Стрия. Чудові крайвиди — села, містечка й поля. Перед вїздом до Стрия бачимо герб міста, де сказано, що Стрий започатковано в 1396 році. Такі герби можна бачити при вїздах до кожного міста й села по Україні.

Переїзджаючи місто Стрий та вїзджаємо до міста Моршин. Тут є багато курортних будинків, де тепер повно москвичів, що приїзджають відпочивати на підгіррю наших Карпат, на Україні. Тому в Карпатах дуже часто можна чути російську мову на вулицях.

Перебуваємо в домі родини п-ства Наталки й Остапа Поташник. Через два дні ми виїзджаємо двома автами у гори. Нас везуть п. Борис Чолій й п. Микола Гордієнко. Їдемо першого дня в сторону Коломия, Косів й Яремча. Коломия українцями в Канаді повина бути відома, бо це сторона де проживала сенаторка О. Кисілевська. Ці гуцульські землі дали для Канади нам відомих українців, синів патріотів: Ярослава Арсенича і Петра Лазаровича, вельми заслуженого громадського діяча, котрий роками очолював організацію Союз Українців Самостійників Канади.

Вже дня 29-го червня раненько виїзджаємо на Болехів — тут побачимо скелі Олекси Довбуша. Підїзджаємо аж до брами по дорозі, котра веде на гору. Тут платиться вступ й тоді треба йти три кілометри шутрованою дорогою ген аж на шпилі скали, де нарешті таки бачимо те легендарне місце, де Олекса Довбуш охороняв ся з своїми опришками.

В неділю дня 30-го червня їдемо до села (недалеко Калуша) де жив Степан Бандера. Того дня для нього відслонували ново збудований пам'ятник, бо перший був підмінований й звищений ворогами українського народу. Нам прийшлося йти пішки по болоті (бо в ночі був зливний дощ) майже два кілометри. Вертаючись до авта, зустрічаємо церковну процесію УАПЦ, котрі йдуть дорогою, щоби взяти участь в цьому національному святі, відкриття пам'ятника Степана Бандери.

Під вечір п. Борис Чолій везе нас до Заліщецького району, села Сеньків, відвідати мою рідню. Дорога досить погана — повно вибоїн, так, що можна й колеса погубити. Дорога веться через Івано Франківськ, Городенка, Заліщики до села Сеньків. Й в цьому селі, як всюди по Україні, висипана висока могила, там стоїть великий хрест й тризуб. Біля цієї могили повіває синьо-жовтий український прапор. В рідних ночуємо три ночі й гостимо два дні. Відвідуємо школу де тепер навчається 220 дітей. В школі є одна кімната — музей українського-селянського життя. День першого липня, ми з рідними святкуємо свято Канади. Довелось нам разом таки випити чарку-дві горілки з перцем!

Вже раненько дня 3-го липня виїзджаємо автом в дорогу Тер-

нопіль — Львів. Доїжджаємо до села Городок, й нам показують «Три Дуби» — на одному вже висохлому дубові є чудово вирізьблений (виритий) портрет Тараса Бульби. Далше їдемо через місто Чортків до села Білобожниць, де родилась моя дружина з батьками. Випадково зустрічаємо на вулиці осіб, котрі є споріднені з батьками моєї дружини. Тут відновлюється велика церква. В середині три жінки працювали високо на рештованню плястрували стелю. Мені сказали, що церква відновлюється для У.А.П.Ц. Цікаво, що в місті Калуші Українська Православна Автокефальна Церква містилася в величавому костелі.

З міста Тернополя, ми вдвох з внуком, Яремою їдемо потягом до Львова. У Львові йшов зливний дощ. Питається нас чоловік, «чи ми хочемо таксі?». Кажемо, що так, тоді він питає куди бажаємо їхати. Сказали що до св. Юра, тоді він нам відповів, що то за близько. Зголосився другий таксі, каже, що йому треба заплатити «червінку», значить, десять карбованців. Ми радо погодилися й він таким чином собі заробив від нас три карбованці на каву.

В п'ятницю, дня 5-го липня ще оглядаємо місто Львів. Відвідуємо бюро організації Р.У.Х. Бюро вже відповідно зорганізовано. Любомир Сенік є Голова Львівської крайової організації РУХУ. Ми мали довшу розмову з п. Сеніком. Зложуємо свою пожертву на організацію. Тут на щоглі повіває наш синьо-жовтий прапор. Голова Львівської крайової організації РУХУ нам дарує український синьо-жовтий прапор на пам'ятку нашої зустрічі.

Завдяки й старанням пані Катерини Павлівної Гури, ми відвідуємо Львівський театр опери та балету імені Івана Франка. Нас провозає директор театру й пояснює нам історію про будівлю театру як архітектурно художню пам'ятку міста Львова.

В неділю, дня 7-го липня, пані Катерина Павлівна йде зі мною до храму Української Автокефальної Православної Церкви, де настоятель с. Митрофорний Протоієтей Віталій Політило, ректор Львівської Духовної Семинарії. Це є Успенська Церква де недавно перший раз в історії тут служив Його святість, святійший Патріярх Мстислав І. Храм великий, тут обслуговує два священники. При церкві співає чудово хор. Тут я зустрічаюся зі Андрієм Ронішом (муж мої доні) і ми вдвох заходимо до каплиці при церкві і тут передаємо нам ще залишені карбованці. Нам радять, щоби записати пожертву на Духовну Семинарію.

Ми їдемо також до пані Катерини Павлівни, до їхньої літньої хати поза містом в горах. Раніше сюди виїхав їх зять, п. Богдан Білінський, котри для нас приготує печений «шашлик».

Вечером біля восьмої години, ми вже всі на станції міста Львова. Нас прощають наші приятелі й знайомі міста Львова. Жаль нам покидати наших приятелів а тим більше прощати Україну.

О годині перші ранку ми вже на границі України — Мадяр-

щини «ЧОП». Тут ми проходимо контролю паспортів й багажу. Урядник нам заявив, що тут говорять українською та російською мовою. Питає нас, чи веземо з собою які листи або касетки з записами? Наші паспорта переглядають щось шість осіб. Наш поїзд спізнився на дві години часу з приїздом до Будапешту. Отак ми втратили поїзд на Прагу. Під вечір виїжджаємо поїздом «Транс Юроп» через Мадярщину, Австрію й Німеччину аж до міста Кельн. Тут оглядаємо місто на короткий час й пару годин пізніше їдемо знова поїздом до Бруксель. Вже дня 10-го липня відлітаємо літаком К.Л.М. Амстердам до Канади.

ПОГАСЛА ЗОР'Я

В українському народі є легенда, що коли народиться на світ людина, тоді на небесах засвічується свічка життя, — зор'я. Зор'я світить через ціле життя людини. Кінчається земна мандрівка людини, тоді гасне й свічка її життя на небесах.

Українська Православна Громада в Канаді була свідком погаслої зорі — а це Господнє покликання сл. п. о. Архипресвітера Семена В. Савчука. Його життєва зор'я була тією провідною силою, котра стала світлим дороговказом — шляхом українського національного відродження та відродження Української Православної Церкви в Канаді!

В ті часи вже по наших околицях були греко-католицькі та «руско-православні» Церкви. Значить, що були Церкви, котрі закидали свої сіті-наводи на українські душі. По проголошенні відродження Української Православної Церкви на Народному З'їзді в м. Саскатуні 1918 р., зголошуються перші три молоденькі галицькі сини на службу своєї рідної Церкви. По закінченні Духовної Семінарії в Саскатуні, вже в м. березні 1920 р. були висвячені Митрополитом Германосом: о. С. В. Савчук, о. Дмитро Стратійчук і о. Петро Самець, а в м. грудні того ж року був висвячений в сан Священника о. Стефан Гребенюк. Народне передання говорить нам, що Св. Апостол Андрій Первозваний бував на Київських горах. Так і ці чотири молоденькі Священники стали першими Апостолами-проповідниками нової історичної ідеї в Канаді — Відродження Української Православної Церкви!

Отож уже наша Українська Православна Церква в Канаді мала чотирьох. Священиків, але не було ані Церков ані Громад — та й не було тоді й українців. В той час вже широко вкорінилася Російська Православна Місія, а зокрема, серед наших поселенців з Буковини, що навчала вірних, що вони є «руські». України ніхто не признавав. Треба було вперше переконувати наших поселенців та усвідомлювати їх, що вони є українцями. Тому то завданням наших перших Священиків було не тільки вести духовну опіку

серед народу, але рівнож і сяти національну свідомість. Американський журнал «Тайм» за м. жовтень 1983 р. подає слідує: Президент незалежної Ісландії пані Вігдіс Фінібогатоттір підкреслює значіння рідної мови так: «Перше і найголовніше ви мусите пам'ятати, що то є мова, і культура почерез ту мову, котрі творять націю». Значить, що Українська Православна Церква та її вірні в Канаді, тільки почерез свою Рідну Мову будуть частиною Української Нації!

Третій Собор Української Православної Церкви в Канаді в 1922 році обрав о. С. В. Савчука на становище Адміністратора нашої Церкви. В 1924 році в м. квітні вийшло перше число «Вісника», котрого редактором був о. С. В. Савчук аж до 1941 року. В 1932 р. о. Савчук організує першу Духовну Семінарію, яка провадила виховавчу працю аж до 1941 року. Ця Семінарія виховала нашої Церкви таких Душпастирів: о. Григорій Василів, о. Іван Гикавий, о. Франко Керницький, о. Михайло Фик, о. Степан Симчич, о. Михайло Боднарчук, о. Василь Федак (тепер наш Архiepіскоп Василій), о. Микола Мороз, о. Василь Сенишин і о. Михайло Юрківський.

В 1927 році засновано організацію Союз Українців Самостійників — це так би сказати «Світський Апостолят Української Православної Церкви в Канаді». Отець С. В. Савчук був ідеолог та спів-організатор Союзу. Від 1925 року вже існувала жіноча організація Союз Українок Канади. Але щоб наша Церква могла свободно розвиватися, треба було забезпечити найбільшу силу — а це нашу молодь. Тому в 1931 році, коли повстає організація Союз Української Молоді Канади, о. С. В. Савчук є її першим капеляном, котрий дбає про релігійне й національне виховання нашої молоді в Канаді.

Найбільшою проблемою для о. Савчука було забезпечити нашу Церкву в її розвитку вихованням нових Священиків. Мрія о. Савчука сповняється бодай частинно, коли засновано Колегію Св. Андрея і в 1946 році відкриваються її двері. Та мрія й бажання о. Савчука вповні здійснюються тоді, коли вже в 1963 році Колегія Св. Андрея переходить до власних будинків на терені Манітобського Університету. Щоби бодай частинно забезпечити Колегію матеріально, о. Савчук покликає до життя Орден Св. Андрея. Орден до тепер вже через свої члени зложив на Колегію більше як триста тисяч доларів.

В неділю 3-го вересня 1939 року Канада разом з Великою Британією виповіли війну Німеччині. Насуваються чорні хмари на наше національно-церковне життя в Канаді. Канадський Уряд організує духовну обслугу для збройних сил Канади. Першим військовим капеляном для вояків православного віроісповідання є призначений о. С. В. Савчук, а дальше доповняють ряди духовних

Пастирів: о. Степан Симнич, о. Михайло Фік та о. Тома Ковалишин.

Життя й праця о. Савчука були многограні. Він як Адміністратор Української Православної Церкви в Канаді був тим капітаном, котрий так геніально провадив Церквою й її життям, що наша Церква була першою з-поміж Українських Церков за межами України, що стала Митрополією в 1951 з Блаж. Владикою Митрополитом Іларіоном на чолі.

І справді о. С. В. Савчук турбувався життям нашої Церкви через ціле своє життя. В мене заховалось його святочне поздоровлення, в котрім він висловлює свої побоювання за життя Церкви. Ось що він і пише до мене: «Дорогий Пана-Брате Яворський! Отцим бажаю Вам і цілому Вашому домові Веселих Свят і Щасливого Нового Року! А разом з тим, щоб не писати окремого листа й не видавати додаткових 30 центів на пошту марку (під цим оглядом я є український «скачмен»), — висловлюю Вам якнайщирішу подяку і від себе особисто і усіх інших могокан живих і померлих, за Вашу статтю в «У.Г.» в числі за 29 листопада ц. р. — під заголовком «Останній з Могокан». Я сказав би, що в нас ще таки залишилось бодай маленьке число могокан, — між ними дяка Богові, але ставиться питання, що і як буде, як справді минуться усі могокани? Признаюся, що мені тяжко про це думати, бо вже тепер і коли погляну довкола себе, то вигляди дуже сумні. Але в Бога надія. А я ще раз бажаю Вам Веселих Свят і вітаю радісним привітом: Христос Рождається!» (підпис) о. С. В. Савчук, Вінніпег, Ман. 8 грудня 1982.

Сказано в Святім Письмі :«Коли будете ви мати віру, хоч як зерно гірчичнен, і горі оцій скажете: «Перейди звідти туди», то й перейде вона, і нічого не матимете неможливого» (Матвія 17.20). Треба сказати, що сл. п. о. Семен Савчук через ціле своє життя мав ту велику віру! Його праця і самовідданість в користь свого Народу й своєї Церкви хай буде йому вічним ПАМ'ЯТНИКОМ! Як Священик Української Православної Церкви і як український патріот, о. Семен Савчук ішов за наукою нашого великого поета-Каменяра Івана Франка:

«І всі ми вірили, що своїми руками
Розіб'ємо скалу, роздробимо граніт,
Що кров'ю власною і власними кістками
Твердий змуруємо гостинець і за нами
Прийде нове життя, добро нове у світ».

І справді погасла та ясна зоря життя о. Семена Савчука, але лишила для грядучих поколінь дороговказ, як любити свій Народ і свого Бога!

ЧЕРЕЗ ОКЕАН

З Монреал, «Мірабел» летовища, шість і пів годин лету й ми вже проходжаємося на «Шипол» летовищу в Амстердам. Це мабуть є одно з найбільших летовищ світу! Ми з родиною: дружина, доня її муж Андрій та наш внук Ярема в дорозі до Брукселя, де будемо гуляти через два тижні по ці франко-мовні цікаві країні. Несподівано чуємо, що через голосник хтось викликає, щоби Павло Яворський з Монреал, Канада зголосився до центру інформації. Приємно було довідатися, що це п. Адріян Михальчук, син Галини і Івана Михальчуків з Оттави, Канада, котрий вже другий рік працює для американської фірми як директор на цілу Європу та проживає постійно в Амстердам. Він з мамою, котра тепер гостує в нього приїхали на летовище привітати нас з Канади. Дякуємо за привіт та чудовий сніп прикрасних рож!

Через три години часу ми відлетіли з Амстердам до Брукселя. За сорок хвилин часу ми вже опинилися в Брукселю. Тут неможна порівняти це мале летовище до Амстердам. Чудовий теплий день — тому видно з літака численні канали. Це маленькі при морські країни, тому канали пересікають цілі країни. Каналами курсують маси торговельні кораблі немов на автострадах. Мені було відомо, що в Брукселю в державному військовому музею переховуються уніформи українських збройних сил з 1918—1921 років. Отож моя місія подорожі до Бельгії так би сказати, українського національного характеру: відвідати військовий музей, відвідати українську православну громаду в Лієж і Гент та звідіти цю крайін, де я бував в 1959 році будучи членом канадської державної служби.

Новітний поет сучасної України Василь Симоненко звертаючись до України висловився так:

«Коли мечами злоба небо криє,
і крутить твою вроду світову,
Я тоді з моїм ім'ям вмираю
І в твоєму імені живу!

Бельгія — це одна з європейських країн, що була визнала Самостійну Україну в 1918—1921 роках. Проф Андрій Яковлів був Амбасадором України, призначений Урядом Української Народної Республіки. Він був Міністер-резидент Голляндії (1919—1922) і Бельгії (1919—1921) рік.

В четвер дня 20 червня, ми три генерації українців роджених в Канаді були щасливі звідіти згаданий військовий музей. Тут бачимо знар'яддя смерті від Цезаря включно й другої світової війни. Числани постаті володарів світу й військові статуї й уніформи всіх країн світу. Нарешті знаходимо одну шафу з вітринами, де на горі виразно написано «UKRAINE». Бачимо портрети:

ген. полк. Микола Юнаків начальник об'єднаного штабу Об'єднаних збройних сил, ген. полк. Сергій Дельвіг, найбільш визначний в Україні на полі інтернаціональних зв'язків 1919—1924 роках., Головний Отаман збройних сил Симеон Васильович Петлюра. Далше бачимо проклямацію Вільної України. Є тут й обличчя покійного Головного Отамана як рівнож заступлені уніформи українського війська — бачимо постать молоденького Січового Стрільця, друга є Сіро-жупаних козак й ще одна військово постать українського офіцера, як рівнож й погруддя ген. Чупринки. Перед нами з глибини минулого немов через обрій та мр'яку стає живою Історія боротьби Українського Народу через тисячу літ за Волю й Незалежність! Хто читав повість «Чета Крилатих», що написав Юра Шкрумуляк, той може душевно переживати геройські сцени Січових Стрільців, де кажиться, що одного доня ворожі гармати змели частину стрільців з лица поля бою, а на слідуючий день їхні душі героїчно повстають з землі та знова стають в кровавий тан за волю Рідного Краю! Отці постаті нашого славного війська, пригадають нам битви від Сагайдачного, Хмельницького, Мазепи, Українських Січових Стрільців, Тютюника, Української Галицької Армії та славетний кровавий бій від Крутами... Ось тут в культурні країні Бельгії знаходиться кладіяскоп не поборимої України!

З великою приемністю ми з моїм 12 літнім внуком Яремою розмовляли. Він вже до тепер закінчив два роки вищих курсів Українознавства. За його знання історії свого народу, треба завдячувати його учителям: пані Галині Сенишин, пані А. Малишко і п. Василь Грич. Як би так з наших Інститутів та Колегії був хотай оден студент з знанням Історії України — які ми були б щасливі... Вірю, що наша візита до цього військового музею, де ми побачили маленьку сторінку історії українського Народу, є більше корисна ніж те, що багато з наших священників провадять українських туристів до святої землі, щоби «бити лобом» об Еврейську плакучу стіну!

Ще перед нашим відлетом з Канади, я написав листа до всечесного о. Івана Дерев'янки в Бельгії, — запитуючи його чи в неділю дня 23 червня буде Богослуження в місті Лієж. Скоро одержав відповідь й запрошення відвідати їхню громаду Св. Арх. Михаїла в Звартбарг-Генк. До міста Генк я вибрався в неділю рано їдучи потягом з Бруксель о години 8.22 рано. Це та сама дорога, що до Лієж але, перших два вагони в Ландан прямують на Генк а решта (друга частина) до Лієж. Вже о годині 10 на двірці мене чекав брат отця п. Віталій Дерев'янка, котрий привіз мене до будинку де служилась св. Літургія. Після Богослуження о. Іван Дерев'янка привітав гостя з далекої Канади, та запросив всіх не розходитися домів, а зараз переїхати до залі нової будови на перекуску та послухати слово гостя з Канади.

Мені було надзвичайно приємно привітати наших братів українців в Бельгії від Союзу Українців Самостійників та переповісти дещо про наше життя як старої й великої української еміграції в Канаді — де сьогодні ми вже маємо четверту генерацію. Громада Православних Українців в Бельгії створилася з втікачів з України які були переселені з «Д.П.» таборів в Німеччині на працю в копальнях вугілля після другої світової війни. Сьогодні перші піонери вже є на пенсії, виростає молоде покоління. Як мене інформували, то ця громада складається з 50 душ (осіб). Можна зауважити що й тут є численне мішане подружжя — бо я бачив, що молоденькі матері хрестилися в церкві з лівого рамена — значить, що походять з римо католиків.

Українська Православна Церква в Бельгії має три маленькі парафії, котрі обслуговує всеч. о. Іван Дерев'янка. Богослуження відбуваються в праватних залах (каплички) в таких містах: Звартберг-Генк, Лієж і в Бусва. Дальше мені сказано, що по всіх країнах як Німеччина, Франція, Бельгія та навіть Англія, всі наші священики працюють на різних заняттях на своє удержання та прожиття.

Ця жмення наших православних братів у Звартберг-Генк поставила збудувати Український Православний Храм в пам'ять тисячу ліття хрещення України-Руси у Святу Православну Віру! Це буде одинока українська церква з п'ятма банями та візантійського стилю на цілу вільну Европу. До тепер на підставі проекту, два побічні буники вже збудовані та викінчені й умебльовані. Будинок храму-церкви — стіни й колони в середині викінчені, бані змайстровані та вже є готові вставляти на храм. Будова розсташована на терені землі, що подарував уряд-місто на 80 через 90 метрів розміру. Надзвичайно радісно, що місцевий римокатолицький кардинал закликає своїх вірних «поможіть українцям збудувати свій храм, бо вони хочуть жити!». Так якта єдина шафа України, що знаходиться у військовому музею в Брукселю, так й дуже цей Божий Храм свідомих Православних Українців вільного світу на терені Європи свідком нашого невмирущого національного життя! Тому, не повинно бути одного свідомого православного українця в Канаді, щоби не зложив свою найменшу щедру лепту на будову цього пам'ятника нашої України!

Українська Православна Громада св. Арх. Михаїла в Звартберг-Генк поклала надію, що вірні православні церкви з Канади уфондують одну баню коштом 20 тисяч долярів. Не так давно гостив в Генк о. Др. Г. Удод, служив там й Літургію та навіть приобіцяв, що Канада допоможе в цьому так святому ділі.

Щиро-сердечна под'яка всеч. о. Івану Дерев'янці та його братові Віталію за так приємно проведений час з рідними братами українцями. Повернувшись домів, хочу підкреслити, що в тій частині Белгії офіційна мова є фляманська. Наші українці щебечуть нею

так як й ми в Канаді англійською чи французькою. Отож між нами розговірна мова була таки Рідна Українська! Не їдьмо в ліси на «Село» та не відбуваймо наші З'їзди в англійській мові, бо будемо «сиротою» між своїми українцями в других країнах світу!

Едмонтон, Алберта.

22 серпня, 1981

ПІВ-СТОЛІТТЯ СУМК

Пане Пресіднику, Дорогі бувші члени СУМК, Пані і Панове!

З великою приємністю вітаю цей знамений З'їзд Пів-Століття нашої молодечої організації Союзу Української Молоді Канади! Вітаю й всіх тих, що на протязі існування цієї організації, були її активними членами.

Мені надзвичайно приємно рівнож привітати між нами присутніх батьків-основоположників Союзу Української Молоді Канади, як п. Андрія Павлика та Всеч. о. Архиприсітера С. В. Савчука!

Радію, що цей ювілейний З'їзд ми відзначаємо в провінції Алберті. По правді, мені тут довелося віддати найбільше праці по українських околицях цієї провінції — аж три роки. В 1933 році я уже zorganizував аж три перші окружні з'їзди СУМК: перший з'їзд відбувся в містечку Смокі Лейк дня 12 липн'я, другий з'їзд відбувся в околиці Стрий, дня 5-го листопада а третій 12 листопада в містечку Веллінгдон. Між вами напевно є багато присутніх, котрі ще пам'ятають ті піонерські часи праці серед нашої молоді в провінції Алберті, та напевно є багато, що не тільки були учасниками згаданих з'їздів, але й як члени СУМК брали живу участь в тих національних молодечих здвигах!

Нещодавно, я переглядав старі числа «Українського Голосу» в державних архівах в Оттаві. Я знаходжу перше виявлення створення молодечої української організації в «Українським Голосі», звіт з 13-го Народного З'їзду в Саскатуні, котрий відбувся в місяці грудні 1929. У звіті з'їзду точка 66 є така згадка: п. В. Свистун намітив план і ціль організаційних гуртків молоді. Ціллю таких гуртків мало бути — плекати Рідну Мову й пісню, пробуджувати замишування до рідного танку й звичаю і викликати любов до Рідної Церкви». В 1930 році уже бачимо, що справа організації молоді є навіть на програмі З'їзду і ту справу реферує всеч. о. С. В. Савчук.

Ми були щасливі, що на пару літ перед тим прибув до Канади артист Василь Авраменко. Ми більш як кому будьмо вдячні п. Авраменку, за те, що як Тижук так й я мали велике щасття бути танцюристами Українського Народного Танку. Український танок був блискучим інструментом та заохотою для нашої молоді ставати в ряди СУМК.

Наша молодь, це була перша генерація канадійських українців. Наші батьки, це були піонери емігранти на нові землі. Це був час, коли наші батьки боролись з лісами й камінням, прочищуючи дику циліну широких степових провінцій Канади. Та українська душа наших батьків була тісно таки звязана з Рідним Краєм! Серед таких примітивних обставин, почалась нова епоха творення духового українського життя. Найбільша проблема була таки боротьба за національну свідомість серед нашого еміграційного життя. Боротьба за збереження Віри наших прадідів, князя св. Володимира. Боротьба проти національної загибелі — асиміляції.

Ми є щасливі, що сьогодні так величаво святкуємо це так велике Народне Свято 50 ліття Союзу Української Молоді Канади! Наша організація є виключно відмінною від других українських молодечих організацій. По перше: ми Канадійська Молодеча організація, котра тісно зв'язана духово, культурно й по святі ВІРІ з Українським Народом в Україні. Наша ціль й завдання було й є збереження української мови, культури й традицій в Канаді!

Ми в організації СУМК були перші, що започаткували окружні з'їзди. Як пригадаєте собі тепер, то були масові здвиги української молоді, що маніфестувала наш культурний та національний скарб. Українська мова голосно дзвеніла серед нас! Деклямації нашого генія, Т. Шевченка відзеркалювали глибоку Українську Душу нашої Молоді. Виголошені промови в контекстах «Красно-мовства», це була жива українська душа!

Організація СУМК стала основною підваленою в організації, творення й поширення Української Православної Церкви в Канаді. СУМК дальше стала підваленою розвитку організацій як Союз Українок Канади так Союзу Українців Самостійники.

Під кінець нашого 25 ліття існування як СУМК, — знайшлись апостоли та творці чогось нового: почали ідеологію обеднування всіх й все в одну так би сказати громадську орг. немов громадський народний БОРЩ. Давай так би мовити проповідувати ідею обеднання ОДУН, ПЛАСТ та СУМК в один мішок під гаслом «Православна Молодь». Ця фальшива ідея не дала нам жодної громадської користи, а тим більше й пошкодила для самої організації СУМК.

По правді, організація Союз Української Молоді Канади виховала дві генерації молодого українського свідомого покоління. Ось сьогодні, Ви бувші членки й члени СУМК погляньте на свої родини, дітей а може й внук, та можете сміло сказати як Ви сповнили свій батьківський український обовязок супроти збереження Українського «Я»!

Приємно мандрувати старими стежками з-перед пів-століття з юних літ.

Оть так мені пощастило відвідати місто Форт Френсис, Онтаріо в суботу, 17-го жовтня ц. р. В 1937 році це місто було моїм першим кроком у поширенні СУМК на сході Канади. Помимо того, що це був час економічної кризи у світі, українські родини, які тут поселилися були щасливі особливо ті, хто дістав працю у фабриці виробу паперу. Можна сказати, що тут українська громада була більше щасливою, ніж ті, що жили й працювали на господарствах, на фармах.

Уже тоді тут був гарно викінчений Український Народний Дім. Через два тижні мого побуту тоді тут, щовечора молодь сходилася до Народного Дому на лекції українських народних танців. Я приготовив з молоддю СУМК два концерти. Заля була вщерть заповнена. Це був мій перший, так би сказати, блискучий успіх на Сході Канади. Пригадаю дві провідні українські родини, що жили у Форт Френсис: Винниченко (як казали, що були споріднені з Вол. Винниченком в Україні) та два брати — Микола і Володимир Андрушко.

Українська громада у Форт Френсис живе й розвивається. Стоїть будинок Український Народний Дім — «Просвіта». Зараз напроти Народного Дому, як писанка, Українська Православна Церква Св. Юрія. Гарна площа біля церкви й зараз немов в Полтаві, помешкання-резиденція для священика. Час вже був після обіду, коли я відшукав церкву. В телефонічній книзі є записана тільки одна українська церква й телефон на резиденцію. Коли я застукав до дверей передомною з'явився парох о. др. Василь Павенський. Так мило було зустріти українського священика, який своєю поставою нагадував справжнього козацького отамана. Жалівся отець, що може провести зі мною тільки 15 хвилин часу, бо спішиться до автобусу в дорогу до другої громади в Атікокан, де в неділю мав служити Богослуження. Все ж радо відкрив церкву, щоб можна побачити цей Божий Храм — душу православних українців. Народний Дім — це серце свідомої української громади!

Як мені відомо, то громада української православної церкви у Форт Френсис є в нас зарахована до українських громад. Пару літ тому, коли прибув до Канади священик з Польщі, о. прот. Євген Левицький, то провід Церкви (Консисто́рія) думали вислати його до Форт Френсис, тому, що там Богослуження відбуваються українською мовою. Як я завважив на угольнім камені, що Українська Православна Церква була збудована в 1946 році. Значить до того часу Богослуження відбувалися в Народнім Домі. Десь в 60-их роках ця громада мала проблему; наш молоденький священик вихований у Колегії Св. Андрея, забороняв хорів в церкві співати «Боже Великий Єдиний». Він толкував це, що православна церква є для всіх православних. Так говорив мені п. Андрушко під час Собору у Вінніпезі. Я йому порадив, зложити візиту нашому

Митрополитові, тоді Блаж. Іларіонові та пояснити проблему громади. Це був перший прояв «пан-православ'я» в нашій Церкві.

СТАРИМИ СТЕЖКАМИ

(Перед світанком святкування століття поселення українців в Канаді).

Щоб правдиво насвітлити наші громадсько-церковні здобутки й надбання по широких степах Канади, нам таки справді потрібно заглянути в наше мозольне минуле. Все, що сьогодні ми маємо на широкому терені нашої Канади — результат відданої та щирої праці завзятих народно-свідомих українських піонерів.

Сьогодні уже дуже мало залишилося з живих дітей наших перших поселенців-піонерів, котрі були свідками того важкого економічного життя, що наші емігранти мусіли пережити. Для кожного клаптика землі треба було спочатку викорчувати ліс та збирати каміння й звозити на великі купи посеред поля. Більшість наших емігрантів становили українці, що не мали своєї землі в краю та з буйною надією виїжджали до Канади, шукаючи кращої долі для себе, а тим більше таки для своїх дітей. Степові провінції — Манітоба, Саскачеван й Альберта — покрилися нашими — Манітоба, Саскачеван й Альберта — покрилися нашими поселенцями, що прибули до Канади як «австріяки», «рутенці», та «буковинці» тільки не українці.

Зі збільшенням нашого населення по степових провінціях, скоро з'явилися чорні круки, котрі в ім'я Боже, почали, «спасати» нашого брата й тягнути до своєї своєї кошари. Провірте нашу історію й переконаєтеся, що римська, московська церква разом з різними сектантами-проповідниками, бачили свою місію «хрестоносних походів» на наших людей! Як казав бл. п. о. прот. Василь Кудрик, що «чорна ворожа рука» простягалася во ім'я «спасіння» по наших околицях, щоби загарбати під свій провід наших братів й сестер, які вже понад дев'ятьсот літ були християнами та віруючими в Бога.

«Український Голос»

У місяці березні 1910 року вийшло перше число «Українського Голосу» в Канаді. Першим редактором був Василь Кудрик, пізніше священник Української Православної Церкви в Канаді. Про «Український Голос» в «Пропам'ятній книзі Українського Народного Дому» так згадує її редактор, проф. Д. Дорошенко: «Це перший в Канаді часопис, що прибрав дійсне ім'я народу і розповсюдив його в Канаді».

Немов ластівка залітав «Український Голос» під стріху української хатини по степах Канади й ніс національну свідомість та

ному відродженні та освідженні українців. Основоположники мову Шевченка! Заслуга «Українського Голосу» була в національ-«Українського Голосу» дотримувались ідеології, що роки пізніше дала почин до створення народної організації Союзу Українців Самостійників в Канаді. Все ж таки вже в 1916 році в місті Саскатуні засновується інститут ім. Петра Могилы, котрий виховав сотні свідомих українських працівників-учителів. Цей молоденький цвіт — учителі пішли на працю державних учителів, понесли ідею пошани й гордості української мови й культури.

На Народному з'їзді в місті Саскатуні 28—29 липня 1918 року відроджується Українська Православна Церква в Канаді. По наших околицях почали засновуватися товариства й будова Народних Домів.

В 1926 році було засновано Союз Українок Канади, в 1927 році засновано Союз Українців Самостійників, а в 1928 році — Союз Українських Народних Домів одержав свій «чартер» на Канаду. Союз Української Молоді Канади засновано в 1931 році. Коли заглянемо до Енциклопедії Українознавства, то там читаємо, що всі, хто був основоположником Української Православної Церкви, стали членами Союзу Українців Самостійників.

Відтоді наші світські організації почали вести свою українську народню працю по широких степах Канади. Засновували бібліотеки при Народних Домах. Тому, що молоді було багато, наша організація СУМК через свою культурну програму — український танець, пісню й деклямації — заохочувала молоденький цвіт — наших фермерських дітей до участі в ній. СУМК провадив зорганізовано збірки на Пресовий Фонд «Українського Голосу» та поширювали читання. Молодь стала колосальною силою для творення українських православних громад.

Організація СУС стала основою для поширення громад Української Православної Церкви. Часто бувало, що громада мусіла чекати три — чотири місяці, щоб загостив наш священник. Народ горнувся до нас, бо це було своє рідне українське! Наші родичі навчили дітей молитися старослов'янською мовою, котрої ні батьки, ані ми, діти, не знали і не розуміли. Яка була радість, що Господь вислухає нашу молитву мовою Шевченка. «Хліб наш щоденний дай нам сьогодні», — линула щира молитва наших селян з цілими родинами до Всевишнього!

Владика Іоан

Владика архієпископ Іоан Теодорович був післаній Українською Автокефальною Православною Церквою України, щоб дати духовний провід вірним на американському континенті. Він справді був апостольський післанець, бо літом він вибирався в місійну дорогу до нашої Канади і відвідував найменші громадки по околицях степових провінцій. Він ночував в піонерських хатах, часто

спав на сні. Фармері возили його від околиці до околиці на возі. Його ім'я мусить бути записане золотими літерами в історії за ту апостольську працю. Наша Церква під його духовним проводом розквітла, немов троянда.

Під час моєї мандрівки, як організатора СУМК, я зустрічав нашого Владику в Альберті, Саскачевані, Торонто й Монреалі. В Монреалі відділ СУМК запросив Владику на чайне прийняття й відзначили його емблемою організації СУМК. Владика Іоан став почесним членом молодечої організації Союзу Української Молоді Канади, організації дітей й молоді православних українських родин!

Цього року наш найстарший часопис «Український Голос» відзначає своє вісімдесятиліття існування в Канаді. Треба підкреслити, що ми були щасливі в минулому, що «Український Голос» мав таких редакторів, як Василь Кудрик, Мирослав Стечишин, Іван Сирник, які були ідеологами Союзу Українців Самостійників!

Українська Православна Церква в Канаді свій розвиток може завдячувати тільки «Українському Голосові» та організації СУС!

С.У.С В РАМКАХ СТОЛІТТЯ ПОСЕЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ В КАНАДІ

Українська Громада (поселенці) цього року відзначають століття свого поселення в Канаді.

Коли сьогодні Конгрес Українців Канади координує громадську силу, розвинення та колосальні здобутки українського життя, треба справді повернутися в глибину-початки нашого століття й освідомитися, яким шляхом та трудом українська громада дійшла до досягнення таких колосальних національних успіхів?

Серед маси української еміграції, котра прибула до Канади, були й люди, які не тільки що мали освіту, але також були національно свідомі. Це були люди, котрі вже були ознайомлені з ідеєю нашого кобзаря Т. Г. Шевченка, Івана Франка, котрі бажали тут досягнути те, що не вільно було мати в ріднім краю.

Тому наш український народовецький рух почав ширитися серед наших більших скупчень українських поселенців. В 1948 році Іван Трач, президент Народного Дому у Вінніпегу, в своїй промові підчас посвячення пам'ятника на могилі Т. Д. Ферлея сказав так: «Кожний нарід на світі, чи то великий чи малий, чи державний чи не державний, має своїх великих і заслужених людей в різних галузях його життя. Провідники народу, то є очі народу, то є слух народу, то є розум народу. Без провідників нарід не може бути народом в повнім значінню того слова. Без провідників нарід не може досягнути самостійности, а тим більше державности».

Так, треба завдячувати кільком свідомим людям, котрі стали

провідниками серед тої великої маси селян-робітників. Вони мали в своєму серцю любов і пошану до всього рідного — українського. Так, за словами Т. Г. Шевченка:

«Возвеличу...
Отих малих рабів німих!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово...»

В місяці березні, 1910 році почав виходити «Український Голос». Це був перший і одинокий часопис, що перший ширив по Канаді слово — Український.

Першим редактором «Українського Голосу» був Василь Кудрик. Він редагував «Український Голос» аж до 1921 року. В 1923 році Василь Кудрик став священником Української Православної Церкви. «Український Голос», так як Сковорода, сів національну свідомість серед наших поселенців в Канаді. Це був початок самостійницького руху в Канаді. Основоположниками Видавничої Спілки стали молоді люди, як написано в «Пропамятній книзі Українського Народного Дому у Вінніпегу», що старших між ними не було.

«Найстарші між ними могли мати понад 30 років, а багато були нижче 30-ти років. Це все були молоді люди — мрійники, готові щось робити, а коли треба, то і пробують йти вперед. Це такий вік, що легко ставить перед людьми нові цілі і каже їх досягнути». Вони були: Т. Д. Ферлей, Василь Кудрик, Я. В. Арсенич, П. Г. Войценко, Г. В. Сліпченко, А. Жилич, Василь Чумер і В. П. Карпець.

«Український Голос» став тим українським Дніпром, котрий покотив свої хвилі національної свідомості, так що вже в 1916 році повстає в місті Саскатуні бурса-Інститут ім. Петра Могили, а в 1917 році Інститут ім. Михайла Грушевського в Едмонтоні. Далі, в 1918 році знову в місті Саскатуні, в днях 28—29 липня на Народнім З'їзді постає в Канаді Українська Православна Церква. Цей історичний з'їзд відбувся в Інституті ім. Петра Могили.

Інститут ім. Петра Могили стає осередком українського народного й релігійного відродження в Канаді! Інститут, немов українська Могилянська Академія, виховує сотні національно свідомої української інтелігенції, яка йде в народ та пробуджує із темряви русинів, галіціянців та буковинців на **свідомих українців!**

На Народнім З'їзді в 1926 році твориться перша жіноча організація: Союз Українок Канади, котра ширила національну свідомість серед українського жіноцтва, але й стала підвалиною Української Православної Церкви в Канаді.

В 1927 році на Народнім З'їзді в Саскатуні повстає організація Союз Українців Самостійників, а вже в 1928 році повстає органі-

зація Союз Українських Народних домів. СУНД об'єднала численні народні доми й товариства Просвіти від Ванкуверу аж до Глейс Бей, Нова Шкоція. В 1930 році Союз Українців Самостійників видав першу книжку в англійській мові: «Ukraine: The Soarest Spot of Europe», автором якої був В. Свистун. Пізніше Союз Українців Самостійників видав для англійського світу «Історію України» Дмитра Дорошенка. Це були перші дві монументальні книги, котрі ознайомили англійський світ з Україною.

Далі, в 1918 році знову в місті Саскатун, в днях 28—29 липня на молодеча організація Союз Української Молоді Канади. В тридцятих роках ця організація числила поперх п'ять тисяч членів молоді. Ця організація СУМК відродила український народний танок (школи Авраменка), зберегла українську вишивку та закріпила національну свідомість! Організаційний провід й напруж виходив з Інституту ім. Петра Могилы, в Саскатуні, а душею тої велетенської праці був Союз Українців Самостійників. З рамени Союзу Українців Самостійників об'їжджали Канаду ген. Вол. Сікевич в 1932 році, полк. Володимир Кедровський в 1936 році, проф. Ольгерд Бочковський в 1937 і проф. Дмитро Дорошенко в 1938 році.

На Сході Канади, в місті Торонто, Союз Українців Самостійників, під проводом адвоката Теодора Гуменюка на своїм Народнім З'їзді дає початок-основу під заснування Інституту св. Володимира. Треба сказати, що наша молодеча організація Союз Української Молоді Канади була силою, як на народнім, так і на церковнім полі. Сотні молоді Канади стали як родини, в ряд Української Православної Церкви. Тоді СУМК організація не мала назви «православна молодь», але зате мала українську душу й мову.

Треба підкреслити, що Українська Православна Церква була першою і єдиною, що служили панахиду по нашому кобзареві Т. Г. Шевченку. Другі церкви називали Шевченка «схизматиком», забороняли читати «Український Голос» та Кобзаря.

Д-р Ватсон Кіркконел, професор Саскачеванського університету у своїй брошурі 1942 року під назвою «Севен Пиларс оф Фрідом», підкреслює, що Союз Українців Самостійників — це одинока українська канадська організація, що працює й розвивається в користь нашої держави, Канади.

Сьогодні треба низенько вклонити наші голови в пошані до наших великих народних провідників організації Союзу Українців Самостійників Канади: Юліяна Стечишина, Мирослава Стечишина, Петра Лазаровича, Івана Данильчука, Іллі Кіріяка та йти шляхом тих наших піонерів, які поклали основи під наші інституції, котрими ми величаємося!

Треба ще згадати п. Андрія Мельничука з котрим мені довелося співпрацювати від 1981 аж до 1987. Він був і є національно

свідомим та здібним провідником організації Союзу Українців Самостійників.

Коли тепер наша організація стала менш діяльною, то це тому, що наші провідники по відділах СУС потребують свою організацію для того, щоби бути делегатом на Конгрес Українців Канади та скоро одержати відзначення «Медаль Шевченка».

Отож, цього року коли святкуємо — відзначаємо століття поселення українців у Канаді, пам'ятаймо, що Союз Українців Самостійників був у проводі таки від 1910 року!

НА ВІЛЬНИЙ УКРАЇНІ

Тисячу літ український народ чекав, вірив й боровся за свою власну державу — Вільну й Незалежну Україну. Чорне море почервоніло від пролитої української крові. Українці розсіянні по цілі кулі земські. Та де б українці не поселилися, то все мрія про Рідний Край не вмирала. Нарешті, дня 24-го серпня, 1991 року настав Великдень — Воскресення для Вільної й Незалежної України. Устами своїх синів, того дня було проголошено Самостійність Вільної Української Держави.

Дня 9-го червня, 1992 маленька група — товариство українців відлітає з Монреалю на Франкфурт, Німеччина, до столиці вільної України — Києва. У Франкфурті ще долучується кілька українців з міста Торонто. Знайомимося та розмовляємо поміж собою українською мовою. Капітан проголошує, що ми вже летимо понад Братиславу, Словачії. Значить, що в короткім часі наш літак буде вже летіти понад землею України. З великим захопленням чекаємо, коли будемо приземлюватися в Києві.

ЗОЛОТОВЕРХИЙ КИЇВ

Нарешті літак вже на землі. Тепер вже Вільна й Самостійна Україна! Висідаємо та переходимо до будинку летовища для одержання «Візи». Зауважуємо, що всі подорожні тиснуть до двох віконць, щоби полагодити справу Візи. Справді, урядовці до нас говорять гарною українською мовою. Дальше, бачимо, що на уніформах ще дальше видніються «советські» зірки. Ми всі таки бажали б бачити українські «Тризуби». Багаж всей пропускають через електронічні машини, — декларації митні ще дальше советські. Вимагають, щоби зареєструвати перстені, ручний годинник й все, що позолочене. Ця процедура вже в західнім світі давно не існує. Тим більше, що митні декларації є на різних мовах, тільки нема на українській мові. А це вже ось буде держава святкувати рік свого існування як Незалежна Україна. На жаль, депутати подорожують по Канаді, Америці та інших державах, але не подбали щоби той клаптик паперу «митна декларація» була видана на українській мові. Помимо того, що летовище «Бориспіль» це девері України. Всеж таки ще на жаль атмосфера з російською мовою нагадує бувший советський режим. Треба таки зробити дезінфекцію.

На наступний день, 11-го червня, після обіду робимо прогулку по місті Києві. Відвідуємо собор Св. Софії (на жаль, тому, що це четвер, храм є закритий — працівники мають вихідний день). Андріївська церква зараз також закрыта, бо там йде ремонт. Значить, що тепер дуже багато будинків є в «рештованні», все віднов-

люється та направляється. Оглянувши цей чудовий храм, Андрієвську церкву пам'ятку архітектури 18-го століття, тоді ідемо ав-том (машиною) на чудовий вид славної ріки Дніпра. Тут відвідуємо Аскольдову могилу та пам'ятник, де приплили до берега Дніпра Шек, Хорив й їхня сестра Лебедь.

В п'ятницю, другого дня побуту в столиці України, я відвідую нашу амбасаду, котра приміщується в готелі Жовтнева. На третьому поверху бачу напис «Амбасад ду Канада». В першій бюрі зустрічаю персонал (три пані, котрі працюють на компютерах. Зараз в них перерва на каву. На мій запит, чи вони з Канади, відповідають, що вони киев'янки. Кажу їм, що вони вже перейшли перший іспит стати громадянками Канади — бо не пють чай але по канадськи пють каву. Наш консул був зайнятий в другому будинку. Будинок канадської амбасаді ще не викінчений, отаж бюра розповсюджені по різних будинках міста.

Тогож дня вечером ми з дружиною відїзджаємо до міста Львова. На залізничі станції — двірці, маса народу. Здається нам, що жителі цілого Київа десь виїзджають на суботу й неділю. Тут нас зустрічають п-ство Петро і Леся Галій з Монтреалю, Канади. Вони прилетіли на Україну два дні після нас. Ми в Канаді призвичайні до порядку на залізничнім двірці. Тут навіть неможна купити собі білет на потяг. Треба просити когось з місцевих людей, щоби купив білет. В Ментреалю нам було сказано, що кошт білета з Київa до Львова буде дваїцять-пять американських долярів. Після 1-го червня, коли тут на Україні ціни підскочили, нас повідомив агент в Монтреалю, що білет тепер буде коштувати п'ять-десять американських долярів. Нам купили тут білети Київ — Львів за 532 купони, значить це тоді, коли американський доляр міняли нам по сто п'ятьдесять купонів за доляра. Значить, що два наші білети коштували нас менше як чотири доляри. Як в Канаді, так й на Україні, агенти хочуть стати мільонерами якнайскоріше. Це справді «Мафія». Нарешті ми вже на потязі. Маємо кабіну першої класи на дві особи. Номер потягу 92, котрий курсує на лінії Київ — Львів. У нашій вагоні відповідальною за услугу є молоденька й дуже симпатична пані. Перед приїздом до міста Львова, вона мене перестерігає, що до мене зголоситься мужчина, котрий був у «відрядженню», значить їздив по справам уряду, котрий буде в мене просити мій білет. Значить, що він мав нижчої класи білет (дешевий) але бажає представити мій дорожчий білет в своїм рахунку на зворот йому грошей. Каже мені пані, що це є свого рода мафія.

Субота дня 13-го червня рано ми вже в славнім місті Львові. Чудовий день — гарно, сонячно, гарячо. Перебуваємо в домі родини ген. Директора Львівської броварні, п. Степана Григоровича Гури. В неділю йдемо на св. літургію до Успенської церкви (тут

рік тому служив патріарх Мстислав. Храм переповнений — служать два священники; оден від 9—11 години, а другий від 11 — до 1-шої. Це є найбільша українська православна церква у Львові.

Тогож дня по обіді йдемо в «Шевченківський Гай». Тут розставовані наші скорби історії та культури — старинні стріхою пошиті хати, млини, школа та багато дерев'яних й гуцульських церков. Це справді історичний музей нашого життя століт.

На протягу п'яти днів перебування у Львові, ми мали щасття гостити в домі о. Ярослава Дуди, де також зустріли племіника о. Дуди, о. Стефана Колоду, котрий обслуговує громади УАПЦ в районі «Мостиска» — недалеко від Перемишля. Бували в театрі «Зеньковецької» на виставі. Мали нагоду оглянути місто **Львів**. Бували давший час на Личаківським кладовищі. Неможна бути у Львові, щоби не відвідати це історичне українське кладовище, де спочивають численні українські визначні та звісні з історії наші великі заслужені народні діячі.

В п'ятницю вечером відїздаємо до міста Тернополя. Йдемо автотом-машиною через Стрий і Моршин. В Тернополі ночуємо на селі в родини Ганна і Бодан Михно. Це є Тернопільська обл. район Підволочиська, село Романове. Родина Михно везуть нас до місцевої церкви, котра до недавна була православної а тепер перебрали у своє посідання уніяти. Кажуть, що недавно тут упокоїлася православна жінка та на жаль наші католики (уніяти) не дозволили, щоби тіло покійної внести до церкви. Ця людина належала до цієї церкви ціле своє життя. Чи справді можна таке поступовання вважати за християнське?

На наступний день пансьтво Михно повезли нас своїм автотом до Заліщик й до села Синькова. Тогож дня вечером в місцеві школі був випустний вечір. Між випустниками були наші дві племіниці: Маруся Кіндрат і Светлана Білокінь, котрі закінчили одинайцятий клас. Я був запрошений до Президії як рівнож попросили, щоби сказати коротеньку промову-привіт від українців з Канади. В неділю їдемо до села Костільники (7 кілометрів) на богослуження в Українські Автокефальні Церкві. Тут служить о. Василь Гуль, котрий живе в селі Зозуленці та обслуговує кілька громад. Як бачу, то о. Гуль навіть немає священничої-чорної сорочки. Отож я пообіцяв вислати три священничі сорочки на Україну.

У понеділок відвідуємо місто Чернівці. Яке називає французька писмениця «Малий Відень». Проходжаємося вулицею Ольги Кобилянської й мене пізнає пані Др. Жанна Максимич, професор на черновецькому університеті. Ми вперше познайомилися в 1990 році. Ми запрошені до їх дому де нас дуже мило гостили. У вівторок раненько виїздаємо до Заліщик, Чорткова та до села Білобожниця, де родилася моя дружина. Дальше їдемо до міста Тернополя, щоби відїхати до Львова. Тут відвідую консисторію

УАПЦ де приміщується духовна Семинарія. Мав щасття познайомитися з Впреосвященим Арх. Васи́лієм Тернопільським й його братом о. Николаєм Боднарчуком. В друкарні УАПЦ передаю до перевидання в книжко́ї форматі свої спомини «Старими Стежками».

Дня 25-го червня вечером, завдяки пані Катерині Павли́вні Гура, що подбала замовити для нас лож в оперному театрі. Тут ми мали можливість сидіти в ложі де сидів Франц Йосеф австрійський, а тепер сидить там наш президент Л. Кравчук. Наступного дня вечером ми відіхали поїздом о годині 17.40 до Ки́ва. В неділю, дня 28-го червня йдемо в супроводі пані Валентини Бойко до собору Св. Володимира, де відбувалася літургія з нагоди злуки УАПЦ і УПЦ. Служили 7 архиїреїв: Митрополит Філярет, Митрополит Антоній очолювали св. літургію. Підчас трох візит на Україну, я був на богослуженню в Ки́ві в соборі Св. Володимира, в Трапезні церкві св. Михаїла, в Львові в церквах Св. Миколая, Св. Апостолів Петра і Павла та Успенські церкві як також на селі в Костільниках. Йі справді сказати, що тільки в Монреалю священник постійно робить перерву підчас літургії і виходить сповідати, тих котрі спали до пізна й можуть зявитися пять мінут перед св. пречасттю.

У Франкфурті в дорозі назад до Канади треба ночувати. Тут зустрічаємо тих українців, котрі вертаються з України й тих котрі в дорозі з США на Україну. Значить, що тепер від коли Україна стала самостійною й незалежною будуть тисячі українців з діаспори відвідувати Україну. Конечно потрібно, щоби український уряд мав міністра туризму! Ми повинні знати про ціни готелів як також й білетів подорожуючи по Україні поїздом. До тепер ще існує стара советська система. Як мені сказав оден турист з Торонто, що він через бюро подорожі в Торонто платив сорок-оден доляр за білет поїздом з Ки́ва до Львова. В мене в Монреалю бюро подорожі подавало ціну тогож білета по 50.00 американських долярів.

Україна й її уряд мусить зрозуміти, що туристи чи гості котрі відвідують Україну, це є та «Валюта» — закордонні гроші, що Україні так тепер потрібно!

